

Notitie vrijwilligers- en mantelzorgbeleid 2011

Gemeente Deventer

2 maart 2011

Inhoud

INHOUD	1
1. INLEIDING	2
2. BELEIDSSPEERPUNTEN VRIJWILLIGERSWERK	5
3. BELEIDSSPEERPUNTEN MANTELZORG EN INFORMELE ZORG	11
4. FINANCIEN, ACTIEPUNTEN EN PLANNING	17
BIJLAGE I: DEFINITIE EN TRENDS	19
BIJLAGE II: ANALYSE VRIJWILLIGERSWERK	23
BIJLAGE III: ANALYSE MANTELZORG EN INFORMELE ZORG	28
BIJLAGE IV: VERSLAG BIJEENKOMST 13 JANUARI 2011	35

1. Inleiding

1.1. Vrijwillige inzet in de samenleving

Vrijwilligers en mantelzorgers zijn van onschatbare waarde voor onze Deventer-samenleving. Vrijwilligers verrichten een grote hoeveelheid werk voor zeer uiteenlopende activiteiten en organisaties en voegen daarmee een belangrijke kwaliteit toe aan de samenleving. Mantelzorgers zijn een onmisbare schakel in de zorg voor (chronisch) zieken, gehandicapten, mensen met dementie, kinderen met autistische stoornissen etc. In Deventer zijn circa 30.000 vrijwilligers actief en circa 15.500 mensen verlenen mantelzorg.

Hun belang neemt alleen maar toe. In het denken over de scheiding in verantwoordelijkheid tussen overheid en publieke domein treedt een verschuiving op. De overheid doet in toenemende mate een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van burgers en de civil society. De verzorgende rol van de overheid neemt af. Vrijwilligers en mantelzorgers nemen in deze verandering een belangrijke plek in. Deze ontwikkelingen vormen aanleiding om het vrijwilligers- en mantelzorgbeleid te herzien.

De Nederlandsche Bank heeft onlangs de economische waarde van vrijwillige inzet becijferd:

Nederland telt ruim 5,5 miljoen vrijwilligers die met elkaar goed zijn voor 560.000 voltijdsbanen. Daarvan wordt de economische waarde berekend op een bedrag tussen 5 en 20 miljard euro, afhankelijk van het gehanteerde uurloon. Niet alleen de economische maar ook de maatschappelijke waarde van al deze belangeloze inzet is enorm: scholen zouden nauwelijks meer kunnen functioneren, sportverenigingen moeten torenhoge contributies vragen, en zonder de 3,5 miljoen mantelzorgers zouden de kosten van de zorg met 4 tot 7 miljard euro stijgen.¹

1.2. Kader

Sinds de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) in 2007 is er een wettelijke taak voor gemeenten om de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers vorm te geven (zoals vastgelegd in prestatieveld 4 van de Wmo). In het Wmo-beleidsplan 2008-2011 en in de daarop volgende uitvoeringsprogramma's van 2008 en 2009 was een aantal actiepunten opgenomen. In de periode 2008-2010 is het volgende gerealiseerd:

Vrijwilligerswerk:

- het versterken van de ondersteuningsstructuur voor vrijwilligerswerk
- de collectieve verzekering
- de invoering van de maatschappelijke stages in het Voortgezet Onderwijs
- de uitvoering van een pilot voor gebiedsgericht werven van vrijwilligers

Mantelzorg:

- de mantelzorgcampagne 2010
- de ontwikkeling van nieuwe vormen voor respijtzorg
- het werven van nieuwe vrijwilligers voor de Vrijwillige Thuiszorg

De Gemeente Deventer heeft geen afzonderlijke visie of een beleidsprogramma ontwikkeld voor vrijwilligerswerk of mantelzorg. De vorige nota vrijwilligersbeleid dateert uit 2001. Deze gaat in hoofdzaak over traditionele vormen van vrijwilligerswerk. Op het gebied van de mantelzorg en informele zorg heeft de gemeente nog geen specifiek beleid ontwikkeld.

---

¹ Bron: DNB Magazine, dec. 2010.

Het belang van vrijwilligerswerk en mantelzorg beperkt zich echter niet tot prestatieveld 4. Het vrijwilligerswerk wordt verricht op een breed scala van beleidsterreinen, zoals welzijn, zorg, onderwijs, sport, kunst en cultuur, emancipatie, inburgering en jeugd. Mantelzorg heeft een belangrijke betekenis voor alle zorgterreinen binnen de gemeente: GGZ, gehandicaptenzorg, ouderenzorg, lokaal preventief gezondheidsbeleid, jeugdgezondheidszorg etc. In deze optiek dient beleid voor vrijwilligers en mantelzorgers dan ook ter ondersteuning en versterking van alle andere beleidsterreinen.

Primair is deze notitie een uitwerking van prestatieveld 4 van de Wmo. Maar het heeft zeer nadrukkelijk een relatie met prestatieveld 1 'sociale samenhang en leefbaarheid'. Vrijwilligerswerk en activering van buurtbewoners liggen immers dicht bij elkaar. Vrijwilligers en actieve buurtbewoners kunnen een belangrijke rol spelen in de informele zorg op buurt- en wijkniveau. In deze notitie leggen we de verbinding.

Deze beleidsnotitie is onderdeel van het bredere Wmo-beleid. Het college van Burgemeester en Wethouders heeft bovendien de wens om te komen tot een brede Uitvoeringsagenda voor sociaal beleid die verder reikt dan de Wmo. Hierin worden ook het re-integratiebeleid, het armoedebeleid, inburgering en principes omtrent wederkerigheid betrokken. Dit beleidstraject moet daarom worden gezien als bouwsteen enerzijds voor het volgende 4-jarig Wmo-beleidplan (2012-2015) en anderzijds voor de toekomstige Sociale Uitvoeringsagenda.

Tijdens het opstellen van deze notitie is het proces van bezuinigingen nog in volle gang. Definitieve keuzes zijn nog niet gemaakt. De uitkomsten van het bezuinigingsproces zijn ongetwijfeld ook van invloed op vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Alleen weten we nog niet hoe en in welke mate. Nadat de bezuinigingen bekend zijn, zullen we daarom de gevolgen bekijken. Vanwege deze onzekerheid is beperkt de geldigheid zich tot 2011 en bevat het voor dit jaar een concreet uitvoeringsprogramma. Aan het eind van 2011 wordt bekeken in hoeverre het beleid ook van toepassing is op de jaren 2012-2015.

1.3. Interactief beleidsproces

Dit document is het resultaat van een interactief beleidsproces. Vele maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties en individuele vrijwilligers en mantelzorgers zijn hierin betrokken. Met de grotere maatschappelijke organisaties heeft bilateraal overleg plaatsgevonden. Op 13 januari 2011 heeft een brede bijeenkomst met belanghebbenden plaatsgevonden. Hiervoor zijn alle organisaties die een rol hebben in het vrijwilligerswerk en mantelzorg uitgenodigd. Er was een goede opkomst en de inbreng van de aanwezigen was gevarieerd, positief en waardevol (het verslag is opgenomen in bijlage IV). Dit hele proces heeft veel informatie opgeleverd die in de voorliggende notitie is verwerkt.

1.4. Mantelzorg is geen vrijwilligerswerk

Eerst een inhoudelijk punt over de relatie tussen mantelzorg en vrijwilligerswerk: Mantelzorg is geen vrijwilligerswerk. Weliswaar zijn beide onbetaald, maar voor mantelzorg kies je niet, dat overkomt je en ontstaat uit 'nood'. Terwijl de keuze voor vrijwilligerswerk wel volledig vrij is.

Waarom dan toch beide onderwerpen in één beleidsnota behandelen? Een aanzienlijk deel van het vrijwilligerswerk is zorg- en hulpgerelateerd, bijvoorbeeld de buurman die geregeld boodschappen doet voor zijn hulpbehoevende buurvrouw of vrijwilligers die actief zijn in de vrijwillige thuiszorg of bij grote professionele zorginstellingen. Dit noemt men ook wel informele zorg. Informele zorg ligt op het snijvlak van vrijwilligerswerk en mantelzorg. Vrijwilligers kunnen veel betekenen voor mantelzorgers. Om deze reden volgen we één beleidstraject voor beide onderwerpen omdat we, zowel beleidsmatig als in de uitvoering, meerwaarde verwachten uit de koppeling tussen beide.

1.5. Onze ambitie

De Gemeente Deventer vraagt burgers verantwoordelijkheid te nemen voor de samenleving en voor de zorg voor elkaar. Daartoe willen wij het vrijwilligerswerk stimuleren, faciliteren en waarderen om op die manier de maatschappelijke betrokkenheid en participatie te bevorderen en te waarborgen. Voor mantelzorgers wil de Gemeente Deventer ervoor zorgen dat zij niet in de problemen komen en tijdig hulp en ondersteuning zoeken, waarmee zoveel mogelijk voorkomen kan worden dat zij overbelast raken.

1.6. Aansluiting programmadoelen

De notitie draagt primair bij aan de realisatie van programmadoelen van het programma Samenlevingsopbouw. In de gemeentebegroting zijn de volgende programmadoelen en streefwaarden opgenomen.²

1. Zelfredzaamheid: Het percentage mantelzorgers dat tegen problemen aanloopt neemt af van 53 % in 2009 (nulsituatie) naar 50 % in 2011
2. Participatie in het maatschappelijk verkeer: Het percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat samen met anderen vrijetijdsactiviteiten en hobby's beoefent blijft constant op 30% (nulwaarde 2007 is 30%).
3. Maatschappelijke inzet: Het percentage burgers van 18 jaar en ouder dat zich onbetaald inzet voor hulp aan anderen en de sociale omgeving neemt toe van 35% procent in 2007 tot 40% in 2011.
4. Sociale samenhang: De sociale cohesie blijft stabiel ten opzicht van 2009 (niveau 6,3)

Secundair draagt vrijwilligerswerk en mantelzorg bij aan realisatie van doelen in diverse andere programma's, met name Opvang en Zorg, Sport, Kunst & Cultuur, Jeugd & Onderwijs en Werk & Inkomen. Hiervoor zijn echter geen specifieke doelstellingen in deze programma's opgenomen.

1.7. Leeswijzer

Bij het opstellen van deze notitie is gekozen voor een compacte vorm. Na deze inleiding volgen direct alle beleidsspeerpunten in hoofdstuk 2 (vrijwilligerswerk) en 3 (mantelzorg). Hoofdstuk 4 bevat een overzicht van alle speerpunten met planning en financiën. Voor degenen die willen nalezen hoe we tot beleidskeuzes gekomen zijn, en verdieping op de thema's zoeken, verwijzen we naar bijlage I t/m III. Daar staan de maatschappelijke trends en de lokale analyses beschreven. Een verslag van de interactieve bijeenkomst op 13 januari 2011 is opgenomen in bijlage IV.

---

² Metingen: Staat van Deventer (bewonersonderzoek), GGD monitor, Integrale Veiligheidsmonitor.

2. Beleidsspeerpunten vrijwilligerswerk

In het algemeen vraagt de gemeente haar burgers verantwoordelijkheid te nemen voor de samenleving en voor de zorg voor elkaar. Daartoe willen wij het vrijwilligerswerk stimuleren, faciliteren en waarderen om op die manier de maatschappelijke betrokkenheid en participatie te bevorderen en te waarborgen. Op basis van de geconstateerde maatschappelijke trends en de lokale analyse (zoals beschreven in bijlage I en II) komen we tot de volgende concrete doelstellingen voor het beleid:

Doelstellingen

1. Beleidsontwikkeling borgen in het Wmo-beleid.
2. Het realiseren van één centraal punt voor het vrijwilligerswerk, waaronder het bundelen van informatievoorziening, algemene ondersteuningsfuncties, kennisdeling, algemeen cursusaanbod e.d.
3. Het werven van nieuwe vrijwilligers en het toepassen van nieuwe wervingsmethodes
4. Verankering van de buurtgerichte werkwijze
5. Verbetering in de ketensamenwerking welzijnswerk – vrijwilligerswerk; het beter benutten van de contact- en verbindingsfunctie van de welzijnswerkers.
6. Verbeteren van samenwerking in de vrijwilligerszorg
7. Experimenteren met ‘instrument vrijwilligerswerk’
8. Experimenteren met EVC's
9. Komen tot afspraken met vrijwilligersorganisaties over het voorkomen van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.
10. Het Europees Jaar van de Vrijwilliger benutten om het imago van het vrijwilligerswerk te verbeteren.

2.1. Beleidsontwikkeling borgen in het Wmo-beleid

Uit de analyse blijkt dat de gemeente de afgelopen jaren tekortgeschoten is in de beleidsontwikkeling. Om dit voor de toekomst te voorkomen, wordt de beleidsontwikkeling op het gebied van vrijwilligerswerk onderdeel van de 4-jarige Wmo-cyclus. Deze notitie is bouwsteen voor het Wmo-beleidsplan 2012-2015. Jaarlijks wordt dit vertaald in een uitvoeringsprogramma. Aan het eind van de cyclus volgt een evaluatie en het ontwikkelen van een nieuwe ‘bouwsteen’ voor de volgende cyclus.

Actiepunt 1: *Beleidspeerpunten vrijwilligersbeleid uit deze beleidsnotitie op nemen in Wmo-plan 2012-2015 en vertalen in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's.*

2.2. Bundeling van algemene ondersteuningsfuncties

We willen de algemene ondersteuningsfuncties voor vrijwillige inzet zoveel mogelijk bundelen en samenbrengen bij de VCD. De VCD moet de centrale plek zijn waar mensen vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties terecht kunnen voor informatie en advies, ondersteuning en deskundigheidsbevordering.

- Een centrale vacaturebank
- Een centraal punt voor maatschappelijk stages
- Het schakelpunt maatschappelijk betrokken ondernemen/ werknemersvrijwilligerswerk
- Een centrum voor EVC

- Een centraal aanbod aan themabijeenkomsten, cursussen en workshops: EHBO, hygiëne, AED (automatische externe defibrillator), sociale veiligheid, BHV (bedrijfshulpverlening), werving van vrijwilligers, ledenwerving, sponsoring, ontwikkelen vrijwilligersbeleid e.d.

Op dit moment is er een overlap in ondersteuningsfuncties voor het vrijwilligerswerk tussen het Sportbedrijf (afdeling verenigingsondersteuning) en de VCD. Vragen van sportverenigingen voor ondersteuning komen over het algemeen binnen bij het Sportbedrijf en worden daar ook beantwoord. Ook als het vragen van algemene aard zijn, zoals 'hoe werf ik vrijwilligers' en 'hoe houd ik ze vast'. Tegen het sportbedrijf als ingang voor ondersteuning voor de sportsector is geen bezwaar, maar achter de schermen kunnen VCD en sportbedrijf meer en beter samenwerken in de beantwoording van de vragen. De rolverdeling moet daarbij beter gedefinieerd worden, waarbij het uitgangspunt is dat het sportbedrijf zich richt op sport-specifieke onderwerpen (sportstimuleringsprogramma's, sportbuurtactiviteiten, preventieprogramma's e.d.) en de VCD vragen van algemene aard oppakt (werving vrijwilligers, organisatie van vrijwilligerstaken e.d.). We zullen beide partijen stimuleren hier nadere afspraken over te maken en elkaars expertise en netwerken beter te benutten. De gemeente zal de (subsidie)opdrachten die aan beide partijen wordt verleend beter op elkaar afstemmen.

Actiepunt 2: *Het wegnemen van overlap in functies tussen VCD en sportbedrijf en komen tot samenwerkingsafspraken tussen beide.*

Voor de deskundigheidsbevordering willen we een vrijwilligersacademie realiseren. De vrijwilligersacademie is een samenwerkingsverband tussen verschillende organisaties op het gebied van de deskundigheidsbevordering. Het bevat naast het algemene cursusaanbod al het sector- of thema specifieke cursusaanbod van professionele en vrijwilligersorganisaties. Dit willen we bijeenbrengen op één website in de vorm van een breed curriculum waar geïnteresseerden naar wens en specifieke behoefte gebruik van kunnen maken. Voor sportsector bestaat al het sportleerbedrijf. De ontwikkeling van de vrijwilligersacademie kan leren van de ervaring die daar is opgedaan. Beide initiatieven worden goed op elkaar afgestemd.

Actiepunt 3: *Oprichting van een vrijwilligersacademie*

Ook op het gebied van de maatschappelijke stages continueren we de algemene makelaarsfunctie bij de VCD. Deze functie is hier ondergebracht omdat de 'makelaar' ook verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van het vrijwilligerswerk in de breedte en we geen versnippering van die functie wensen. Waar andere organisaties zich opwerpen als bemiddelaar tussen vraag en aanbod, ondersteunt de gemeente dit alleen voor zover er niet een nieuwe *algemene* functie wordt gecreëerd, die concurrerend is met de makelaarsfunctie van de VCD. Verder is elk initiatief dat zorgt voor een gevarieerd aanbod aan stageplaatsen zeer welkom.

De algemene subsidieregeling voor vrijwilligersinitiatieven wordt nauwelijks gebruikt. Burgers weten de weg naar de wijk aanpak beter te vinden dan naar deze regeling. De vraag is dan ook gerechtvaardigd of de regeling nog wel nodig is. We willen uitzoeken in 2011 in relatie tot andere (subsidie)regelingen, zoals Kleintje Wmo, het armoedebeleid en het flankerend ouderenbeleid.

Actiepunt 4: *Evaluatie subsidieregeling vrijwilligersinitiatieven*

2.3. Werving

Aandacht is nodig voor de werving van vrijwilligers onder nieuwe doelgroepen, zoals:

- Vitale ouderen en gepensioneerden: We willen werkgevers stimuleren aandacht te besteden de mogelijkheden van vrijwilligerswerk voor werknemers die met pensioen gaan. Waar mogelijk sluiten we aan bij programma's en trainingen 'pensioen in zicht'. Het onderwerp willen we bespreken met lokale werkgeversorganisaties.
- Jongeren: het verzilveren van het resultaat van maatschappelijke stages. In het kader van de maatschappelijke stages willen we beter kijken of we jongeren kunnen vasthouden voor vrijwilligerswerk. Movisie (landelijke koepelorganisaties voor het welzijnswerk) start een onderzoek naar het effect van maatschappelijke stages op de organisaties die scholieren een stageplek bieden. We willen hier graag aan meedoen, om vervolgens dit te vertalen in vervolgacties.
- Werknemers in het kader van MBO: versterken en verder uitwerken van het Schakelpunt Maatschappelijk Betrokken Ondernemen.

Actiepunt 5: ontwikkelen wervingstrategie voor vitale ouderen, ism lokaal bedrijfsleven

Actiepunt 6: Meewerken aan het onderzoek van Movisie en het ontwikkelen van een plan van aanpak voor het verzilveren van het resultaat van maatschappelijke stages

Actiepunt 7: versterken en verankeren Schakelpunt Maatschappelijk Betrokken Ondernemen

Daarnaast willen het gebruik van nieuwe wervingmethoden stimuleren. Persoonlijke motivatie en interesses komen meer centraal te staan. Er is meer maatwerk nodig bij bemiddeling. Dat betekent: aanhaken bij persoonlijke interesses, competenties en talenten van de potentiële vrijwilliger. In plaats van de traditionele werkwijze waarbij een kandidaat wordt gezocht voor een vast omlinjende, kant-en-klare vacature kan ook bij de specifieke wensen van de potentiële vrijwilliger een passende activiteit worden gezocht. In plaats van het traditionele matchen van vraag en aanbod is hier sprake van het creatief koppelen van de vraag van de vrijwilliger aan de vraag van een organisatie.

We pakken dit enerzijds op via deskundigheidsbevordering en het algemeen ondersteuningsaanbod voor vrijwilligersorganisaties. Bijvoorbeeld door organisaties te leren het werk anders te organiseren en hier hun werving op aan te passen (zie paragraaf 2.2). Anderzijds werven we nieuwe vrijwilligers door het buurtgericht en talentgericht werven in meer buurten in Deventer toe te gaan passen. Hierbij willen we een betere link leggen met de inzet van het welzijnswerk (zie ook paragraaf 2.4 en 2.5).

2.4. Buurtgericht vrijwilligerswerk

De VCD heeft op de Zandweerd en in Bathmen pilots uitgevoerd waarin mensen persoonlijk benaderd worden met de vraag of zij zich vrijwillig in willen zetten voor hun eigen buurt of hun buurtgenoten. Een groot deel van de mensen blijkt bereid om dat te doen. De methodiek gaat uit van capaciteiten en talenten van buurtbewoners. Wat kunnen zij goed, wat vinden zij leuk? Deze vragen zijn bedoeld als prikkel om mensen in beweging te krijgen iets voor hun buurt of buurtgenoten te betekenen. Vervolgens wordt een verbinding gelegd met de ondersteuningsbehoeften in de buurt of wijk van organisaties of hulpbehoevende bewoners. De helft van de mensen die gevraagd wordt zich vrijwillig in te zetten blijkt daartoe bereid te zijn. Met buurtgericht vrijwilligerswerk kan een groot verborgen reservoir van talenten in de wijken en buurten ontsloten en benut worden. Dit kan ingezet worden voor het lokaal verenigingsleven of voor hulpvragen voor kwetsbare groepen in de eigen woonomgeving.

Daarnaast heeft het opbouwwerk van Raster een traditie opgebouwd van het ontwikkelen van succesvolle methodieken voor het activeren van mensen om zich in te zetten voor hun buurt en hun naasten. Denk aan de Deventer Wijkaanpak, De Kolonisten van de Wijk, het PAK, Sterrenvinder en Onbeperkt Actief.

De belangrijkste vraag nu is hoe we hiermee verder gaan. Niet in pilotvorm, maar hoe we de werkwijze verankeren in reguliere werkwijzen en in veel meer buurten gaan toe passen. In sommige buurten ontstaat een digitale buurtmarktplaats (of buurttalentbank) waarop buurtbewoners onbetaalde diensten kunnen uitwisselen. De VCD heeft hiervoor in 2010 een website ontwikkeld (www.deventerbuurt.nl) die in samenwerking met wijkaanpak in andere buurten wordt uitgezet. Raster en VCD zorgen gezamenlijk voor de introductie van dit instrument in buurten. We vragen Raster en de VCD om met een gezamenlijk plan te komen hoe de website 'gevuld' kan worden, dat wil zeggen: hoe bewoners geactiveerd worden elkaar meer te helpen. Dit gebruiken we als vliegwiel om ons de komende tijd te richten op de verbinding tussen methodieken van het opbouwwerk en "De buurt daar doe ik het voor" en het bundelen de verschillende vraag- en talentgerichte werkwijzen.

Actiepunt 8: Raster en VCD maken gezamenlijk een plan van aanpak voor het verankeren en verder uitrollen van het buurtgericht vrijwilligerswerk

2.5. Ketensamenwerking welzijnswerk – vrijwilligerswerk

Gelet op het voorgaande is het van belang de samenwerking tussen het welzijnswerk en het 'traditionele' vrijwilligerswerk te versterken. De grenzen tussen beide zijn aan het vervagen. Het vrijwilligerswerk gaat al lang niet meer uitsluitend over onbetaald werk dat bij verenigingen verricht wordt en richt zich meer en meer op vrijwillige inzet in bredere zin: burgerinitiatief, informele hulp in de buurt e.d. Het welzijnswerk verschuift steeds meer van groepsgerichte benaderingen op leefbaarheidsthema's naar individuele activering van kwetsbare burgers. Mede door veranderingen in de wetgeving van Wmo en AWBZ wordt in toenemende mate een beroep gedaan op de eigen kracht en sociale netwerken van burgers. Dit moet in hoofdzaak gestalte krijgen op buurt- en wijkniveau.

Daarmee groeien beide 'sectoren' naar elkaar toe. Sterker nog: ze hebben elkaar nodig, het zijn natuurlijke partners geworden. Dit betekent wel dat we de rol van het welzijnswerk voor de 'vrijwillige sector' helder willen definiëren. De opbouwwerker zal in toenemende mate een activerende en ondersteunende rol vervullen voor 'zorg'-vrijwilligers, maatjes en burenhulpinitiatieven. De onderlinge taak- en rolverdeling van VCD en Raster zullen we nader definiëren en uitwerken in het kader van de voorzetting van het buurtgericht vrijwilligerswerk en 'onbeperkt actief'. Uitgangspunt is dat de VCD zich richt op de algemene infrastructuur, het matchen van potentiële vrijwilligers en innovaties op het terrein van vrijwillige inzet. Raster richt zich meer op:

- Het contact leggen met kwetsbare burgers
- De activering van bewoners en het begeleiden van (groepen) bewoners die zich willen inzetten voor de kwetsbare medebuurtbewoner
- Het leggen van verbindingen tussen burgers onderling, burgers aan maatschappelijke organisaties en organisaties onderling.

Raster kan daarbij haar kennis van netwerken in de buurt inzetten, de VCD haar expertise op het gebied van werving. Zoals eerder gesteld, we zoeken de komende periode naar de verbinding tussen beide.

Actiepunt 9: Als onderdeel van de borging van het buurtgericht vrijwilligerswerk werken Raster en de VCD hun onderlinge taak- en rolverdeling verder uit.

2.6. Verbeteren van samenwerking in de vrijwilligerszorg

Om meer vrijwilligers actief te krijgen in de (informele) zorgsector en hen ook goed toe te rusten op hun taken, is veel betere afstemming en samenwerking nodig tussen allerlei organisaties die soms stedelijk, soms in de buurt opereren. Denk aan vriendendiensten, maatjesprojecten, burenhulpinitiatieven, buddyzorg, maatjesprojecten, Rode Kruis, Diakonie, Zonnebloem, de Vrijwillige Thuiszorg, Steunpunt Mantelzorg, het welzijnswerk etc. De afstemming moet deels op buurtniveau plaatsvinden, met name waar het de toegang tot de informele zorg betreft. Deels zal de samenwerking gestalte moeten krijgen op stedelijk niveau. Om de samenwerkingsafspraken tussen organisaties te concretiseren richten we een schakelpunt informele zorg in. Dit schakelpunt richt zich op:

- het verbeteren van onderlinge samenwerking tussen (vrijwilligers- en zorg-) organisaties
- het inrichten van een goede infrastructuur voor bemiddeling
- informatie en advies
- brede inzet van deskundigheidsbevordering
- kennisontwikkeling over samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers in de zorg
- verbinding leggen tussen nieuwe projecten in buurtzorg en methoden voor werving van vrijwilligers.

We geven de VCD en Carinova Mantelzorgondersteuning gezamenlijk de opdracht om dit op te pakken (zie ook hoofdstuk 3, paragraaf 3.3)

2.7. Experimenteren met ‘instrumenteel vrijwilligerswerk’

Indien de beleidsontwikkelingen op het gebied van activering en re-integratie daar aanleiding toe geven willen we experimenteren met de inzet van uitkeringsgerechtigden (uit diverse regelingen) als vrijwilliger. De VCD kan hierbij haar expertise op het gebied van vrijwilligerswerk en haar uitgebreide netwerk van vrijwilligersorganisaties in de gemeente inzetten. Een belangrijke randvoorwaarde is de adequate begeleiding van de uitkeringsgerechtigde op de werkplek. Deze activiteit is volledig onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering vanuit re-integratiebudgetten.

Actiepunt 10: *Uitvoeren experiment instrumenteel vrijwilligerswerk (onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering).*

2.8. Experimenteren met EVC's

Waar vrijwilligerswerk instrumenteel wordt ingezet (via de uitkeringsinstantie of op persoonlijke titel) willen we EVC's (Erkenning van eerder verworven competenties) gaan inzetten bij wijze van experiment. Met behulp van deze methode worden verworven competenties zichtbaar gemaakt en eventueel omgezet of aangevuld tot erkend diploma. Dit idee sluit aan bij een Overijssels initiatief, gefinancierd door de provincie Overijssel en uitgevoerd door SVWO-Arcon. Deze activiteit is derhalve volledig onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering vanuit de provincie.

Actiepunt 11: *Uitvoeren experiment EVC's (onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering).*

2.9. Preventie seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag

Het komt helaas regelmatig voor dat mensen die met kinderen werken zich schuldig maken aan seksueel misbruik of aan grensoverschrijdend gedrag. Dit heeft vaak grote schadelijke gevolgen voor het kind. We willen kinderen zoveel mogelijk hiertegen beschermen door in te zetten op preventie. Het onderwerp willen we bespreken met grote en kleine vrijwilligersorganisaties en met hen afspraken maken over voorkomen van ongewenst gedrag. In onze aanpak haken we aan bij het project 'In Veilige Handen' van de vereniging Nederlandse organisaties van Vrijwilligerswerk (NOV).

We vragen de VCD hierin de leidende rol te nemen en een plan van aanpak op te stellen waarin onder andere de organisatie van een symposium over dit onderwerp is opgenomen.

Actiepunt 12: *Het onderwerp seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar maken onder vrijwilligersorganisaties en komen tot preventieafspraken*

2.10. Europees jaar van de vrijwilliger

2011 is het Europees jaar van de vrijwilliger. Dit willen we in Deventer niet ongemerkt voorbij laten gaan. Er staat een aantal acties gepland:

- Een vrijwilligerssafari voor gemeenteraadsleden: De gemeenteraad heeft een aantal politieke markten vrijgemaakt om in plaats van te vergaderen de boer op te gaan. De VCD organiseert 1 uitstapje. Op 6 april 2011 gaan de gemeenteraadsleden in het kader van het EJV zelf actief aan de slag of rondkijken bij diverse vrijwilligersorganisaties.
- Het uitbrengen van een glossy magazine over vrijwilligerswerk. Een eenmalig informatief en kleurrijk magazine dat moet bijdragen een beter imago van het vrijwilligerswerk. De safari van gemeenteraadsleden komt hier zeker in te staan als good practice. Evenals andere ervaringen en initiatieven vrijwilligers of scholieren in het kader van de maatschappelijke stages.
- De VCD heeft een promotiefilm laten maken voor het vrijwilligerswerk. De film roept vrijwilligersorganisaties op een vrijwilligerscheck te doen: een toets of het vrijwilligersbeleid, de werving e.d. van de organisatie goed geregeld is of niet. Uiteraard met vervolgens de mogelijkheid om de VCD te benaderen voor ondersteuning. De film is gesponsord door het lokale bedrijfsleven en wordt gedurende twee kwartalen bij alle films vertoond in het Luxor Theater Deventer.
- Eventueel worden nog andere activiteiten ontplooid die de zichtbaarheid van de vrijwilliger en het vrijwilligerswerk ten goede komen, of die Deventer op de (internationale) kaart zetten. Kansen zijn:
  - De EU heeft in het kader van het EJV de opdracht gegeven aan een Duitse programmamaker om een reportage te maken over good-practices. Mogelijk wordt een deel van de reportage in Deventer gemaakt. Projecten die mogelijk bezocht worden zijn buurtbemiddeling en Rechttop. Ook de VCD zelf kan bezoek verwachten.
  - Verder is de VCD benaderd door partijen uit Oostenrijk, Italië, Engeland en Duistland om voor een gezamenlijke activiteit. Een optie is om in Deventer een Europese conferentie te organiseren.

Actiepunt 13: *Uitvoeren programma in het kader EJV*

3. Beleidspeerpunten mantelzorg en informele zorg

In het algemeen willen we veel meer aandacht voor de positie van de mantelzorg. We willen ze meer in beeld krijgen en waar nodig adequate ondersteuning bieden en er zo voor zorgen dat zij niet in de problemen komen. Om ze te ontlasten organiseren we de toegang tot respijtzorg en stimuleren we de inzet van vrijwilligers, vanuit een buurtgericht perspectief, om zich in te zetten voor kwetsbare medeburgers. Daarbij waken we ervoor dat bij deze kwetsbare burgers en mantelzorgers niet zomaar iedereen over de vloer komt, en dat hun belang en persoonlijke wensen gerespecteerd worden. Op basis van de geconstateerde maatschappelijke trends en de lokale analyse (zoals beschreven in bijlage I en III) komen we tot de volgende doelstellingen voor het beleid:

Algemene doelen

1. Er voor zorgen dat mantelzorgers zo goed mogelijk hun mantelzorgtaken kunnen uitvoeren en daarbij zo min mogelijk risico lopen op overbelasting.
2. Bouwen aan een betere structuur voor informele zorg.

Specifieke doelstellingen

1. Beleidsontwikkeling borgen in het Wmo-beleid
2. De mantelzorg beter in beeld krijgen en het vergroten van het bereik en toegankelijkheid van de mantelzorgondersteuning
3. Verbeteren van samenwerking in de vrijwilligerszorg.
4. Brede inzet van beschikbare deskundigheidsbevordering
5. Het uitvoeren van een onderzoek naar de behoefte aan een algemeen, laagdrempelig mantelzorgcafé.
6. Het verbeteren van de toegang tot en de bekendheid van respijtzorg
7. Inventarisatie van financiële en materiële knelpunten van mantelzorgers
8. Aandacht voor specifieke doelgroepen.

3.1. Beleidsontwikkeling borgen in het Wmo-beleid

De gemeente heeft sinds de komst van de Wmo nog geen specifieke beleidsnotitie voor mantelzorg gemaakt. Om de beleidscyclus voor de toekomst goed te verankeren, wordt de beleidsontwikkeling op het gebied van mantelzorg onderdeel van de 4-jarige Wmo-cyclus. Deze notitie is bouwsteen voor het Wmo-beleidsplan 2012-2015. Jaarlijks wordt dit vertaald in een uitvoeringsprogramma. Aan het eind van de 4-jarige cyclus wordt de stand van zaken opgemaakt en volgt het ontwikkelen van een nieuwe 'bouwsteen' voor de volgende cyclus.

Actiepunt 14: *Beleidspeerpunten mantelzorg uit deze beleidsnotitie op nemen in Wmo-plan 2012-2015 en vertalen in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's.*

3.2. De mantelzorg in beeld

Het aanbod van ondersteuningsdiensten is redelijk op peil, maar we weten op dit moment niet zeker of we mantelzorgers die hulp nodig wel goed bereiken. Dit willen we op verschillende manieren aanpakken:

- Aandacht is nodig voor het beter signaleren van overbelasting bij mantelzorgers en het tijdig aanbieden van informatie, advies en ondersteuning. Hier is een rol voor Wmo-loket en de Wmo-consulenten van de gemeente, huisartsen, professionele organisaties voor zorg en

welzijn en vrijwilligersorganisaties, door het onderwerp actief ter sprake te brengen en mensen eventueel door te verwijzen naar het Steunpunt Mantelzorg. Een (gezamenlijk) trainingsprogramma over mantelzorg kan hieraan bijdragen. Evenals het maken van praktische afspraken over signalering en verwijzing.

- Het stellen van vragen over de situatie van de mantelzorger en het doorvragen op ondersteuningsbehoeften zou standaard onderdeel kunnen worden gemaakt van de WMO-intake bij de gemeente. We stimuleren dat de mantelzorger zoveel mogelijk bij het gesprek aanwezig is. De aandacht voor de mantelzorger moet omgebogen worden van 'een kans om de aanspraak op individuele voorzieningen te verminderen' naar 'oprechte aandacht voor de positie van de mantelzorger'. Indien nodig kunnen loketmedewerkes zorgen voor een 'warme' overdracht of verwijzing naar het Steunpunt Mantelzorg, bijvoorbeeld door de vraag te stellen: 'Stelt u het op prijs dat een medewerker van het Steunpunt met u contact opneemt om een afspraak te maken?'
- De toegang tot ondersteuning van het Steunpunt kan aanzienlijk verbeterd worden door de samenwerking met huisartsen en het Deventer Ziekenhuis te verbeteren. Dat gebeurt nu al op het gebied van de geriatrie, waar de verpleegkundige in de kennismaking met de patiënt en mantelzorger de situatie omtrent de mantelzorg checkt en vraagt of een adviesgesprek met het Steunpunt gewenst is. In verreweg de meeste gevallen wil de mantelzorger dan een gesprek met een consulent van het Steunpunt. Dit wordt vervolgens binnen 14 dagen geregeld. Het Deventer Ziekenhuis als poort naar mantelzorgondersteuning kan sterk verbeterd worden door deze werkwijze toe te passen per ziektebeeld waarvan te verwachten valt dat veel van mantelzorgers gevraagd gaat worden en hun leven er (drastisch) anders uit gaat zien. Denk bijvoorbeeld aan: dementie, Parkinson, de geboorte van een gehandicapt kind, ernstige spierziekten, GGZ-aandoeningen, oncologie, palliatieve zorg etc.
- Verder willen we de mantelzorgcampagne jaarlijks herhalen met een telkens wisselende focus op doelgroep en/of thema. Tijdens de campagne voeren we de 'wens van de mantelzorger' uit en reiken we een mantelzorgaward uit. Wij willen professionals in zorg en welzijn aansporen om foldermateriaal actief te verspreiden in plaats van passieve verspreiding via de folderhouders in wachtkamers. Te overwegen valt daarbij een enquête uit te voeren om behoefte aan informatie, advies en ondersteuning te peilen onder een breed publiek (huis aan huis-verspreiding). De campagne 2011 richtten we op het thema Werk en mantelzorg, die van 2012 op jonge mantelzorgers (zie ook paragraaf 3.8).
- Tot slot vragen we het Steunpunt om uit te zoeken of er nog meer dan al het geval is gebruik kan worden gemaakt van informatiseringstechniek. Bijvoorbeeld door internet-lotgenotencontacten en het gebruik van de digitale sociale agenda te stimuleren (bijvoorbeeld www.helpjemee.nl). Uiteraard is de geschiktheid van deze methoden afhankelijk van de doelgroep.

Actiepunt 15: *Uitvoering training mantelzorg voor frontofficemedewerkers, WMO-consulenten en eventueel consulenten van externe partijen.*

Actiepunt 16: *Positie en situatie van de mantelzorger opnemen in intake voor WMO-aanvragen. En gemeente en het Steunpunt mantelzorg maken afspraken over zorgvuldige doorverwijzing.*

Actiepunt 17: *Het Steunpunt mantelzorg, huisartsen en het Deventer Ziekenhuis maken afspraken over de aandacht voor mantelzorgers in intakegesprekken en doorverwijzing van mantelzorgers naar het steunpunt.*

Actiepunt 18: De mantelzorgcampagne jaarlijks uitvoeren met een steeds wisselend thema of doelgroep. In 2011 is het thema 'Werk en Mantelzorg'. In 2012 staat de jonge mantelzorger centraal.

Actiepunt 19: Verbreding inzet ICT-techniek door het Steunpunt mantelzorg.

3.3. Verbeteren van samenwerking in de vrijwilligerszorg

De toegang tot zorg wordt in de toekomst meer en meer via buurten en woonservicezones georganiseerd. Daarbij moeten hulp- en ondersteuningsvragen zoveel mogelijk in de informele sfeer worden beantwoord. In deze informele sector zijn veel organisaties actief. Denk aan het Rode Kruis, burenhulpinitiatieven, Humanitas, maatjesprojecten, De Zonnebloem, de diakonie en het welzijnswerk die allen veel sociale hulp organiseren. Maar ook professionele organisaties zoals Carinova/Leiboom, Solis, het Deventer Ziekenhuis die zeer veel vrijwilligers aan zich weten te binden. Sommige opereren stedelijk, andere in wijken en buurten. De samenwerking in de informele zorg is nu nog sporadisch en ontstaat vooral bij toeval.

Om meer vrijwilligers actief te krijgen in de (informele) zorgsector en hen ook goed toe te rusten op hun taken, is veel betere afstemming en samenwerking nodig tussen deze organisaties. We willen hiervoor een goede structuur voor informele zorg opzetten. De afstemming moet deels op buurtniveau plaatsvinden, met name waar het de toegang tot de informele zorg betreft. Deels zal de samenwerking gestalte moeten krijgen op stedelijk niveau. Om de samenwerkingsafspraken tussen organisaties te concretiseren richten we een schakelpunt informele zorg in. Dit schakelpunt richt zich op:

- het verbeteren van onderlinge samenwerking tussen (vrijwilligers- en zorg-) organisaties
- het inrichten van een goede infrastructuur voor bemiddeling
- informatie en advies
- brede inzet van deskundigheidsbevordering
- kennisontwikkeling over samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers in de zorg
- verbinding leggen tussen nieuwe projecten in buurtzorg en methoden voor werving van vrijwilligers.

We willen partijen stimuleren op stedelijk niveau samenwerkingafspraken te maken. We vragen de VCD en Carinova Mantelzorgondersteuning dit thema op te pakken en een plan van aanpak op te stellen. Tevens willen we het onderwerp bespreken in de stuurgroep Wonen, welzijn en zorg.

Actiepunt 20: De VCD en Carinova mantelzorgondersteuning stellen een plan van aanpak op om te komen tot stedelijke samenwerkingsafspraken tussen zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties die actief zijn in de informele zorg.

3.4. Brede inzet van beschikbare deskundigheidsbevordering

Het aanbod deskundigheidsbevordering van de Vrijwillige Thuiszorg dat nu beschikbaar is voor de eigen vrijwilligers, willen we toegankelijk maken voor alle vrijwilligers in de informele zorg. Ook grote zorgpartijen willen we stimuleren dit te doen en hun aanbod te bundelen in de Vrijwilligersacademie (zie ook hoofdstuk 2, paragraaf 2.2)

Actiepunt 21: Toegankelijk maken van het aanbod van deskundigheidsbevordering van Vrijwillige Thuiszorg voor alle vrijwilligers in de informele zorg.

3.5. Mantelzorgcafé

Onder mantelzorgers bestaat veel behoefte aan ontmoeting met andere mantelzorgers en lotgenotencontact. Er is aanbod van themabijeenkomsten waarin lotgenotencontact een belangrijke plek inneemt. De themabijeenkomsten hebben als voordeel dat, naast lotgenotencontact, ook zeer gerichte informatie en advies gegeven kan worden aan mantelzorgers. Verder zijn er nog drie doelgroepgerichte inloopcafés (NAH, Alzheimer en palliatief) als ontmoetingsplaats voor lotgenoten. Uit het 'veld' komen signalen dat er behoefte zou zijn aan een algemeen, laagdrempelig mantelzorgcafé. In 2011 zullen we onder mantelzorgers onderzoeken of er voldoende behoefte is aan een dergelijke opzet. Daarbij onderzoeken we ook of er behoefte is aan een mantelzorgtheehuis, speciaal voor allochtone mantelzorgers, waarvan er in Nederland al enkele zeer succesvol zijn.

Actiepunt 22: We onderzoeken onder mantelzorgers de behoefte aan een algemeen mantelzorgcafé.

3.6. Respijtzorg

Adequate respijtzorg is essentieel voor mantelzorg om de zorg lang vol te kunnen houden. Er is behoorlijk veel respijtzorg beschikbaar. Toch zijn er diverse aandachtspunten:

- Het Steunpunt organiseert vanaf eind 2010 respijtdagen. De aanpak zal worden geëvalueerd en op basis daarvan wordt bekeken of deze werkwijze wordt voortgezet of niet.
- In de niet-geïndiceerde respijtzorg die door vrijwilligers wordt geleverd is een tekort in het aanbod. Er zijn te weinig vrijwilligers beschikbaar. We willen dit aanpakken door gerichte wervingscampagnes, nieuwe wervingstrategieën te ontwikkelen (zie hoofdstuk vrijwilligerswerk) en de samenwerking tussen vrijwilligers-, welzijn- en zorgorganisaties te verbeteren.
- De vraag is in hoeverre het huidige aanbod aansluit op de vraag van mantelzorgers. Om hier achter te komen is een witte vlekken analyse nodig. In de inventarisatie zal meegenomen worden of er behoefte bestaat aan een laagdrempelige, weinig bureaucratische, niet-geïndiceerde regeling voor respijtzorg in de stijl van 'de wens van de mantelzorger' uit de campagne 2010.
- Mensen weten vaak niet dat ze een indicatie voor respijtzorg kunnen krijgen. Deze onbekendheid met de mogelijkheden kan bestreden worden d.m.v. campagnes, goede informatievoorziening aan het WMO-loket, bij zorginstellingen, ziekenhuis en huisartsenpraktijk.

Actiepunt 23: Uitvoeren van een evaluatie naar de respijtdagen van Carinova mantelzorgondersteuning.

Actiepunt 24: Uitvoering witte vlekken analyse naar het huidige aanbod van respijtzorg.

Actiepunt 25: Verbetering van de informatievoorziening over respijtzorg bij de gemeente en zorginstellingen.

3.7. Inventarisatie van financiële en materiële knelpunten van mantelzorgers

Mantelzorgers kunnen baat hebben financiële en materiële hulp. Op dit moment is niet duidelijk tegen welke knelpunten mantelzorgers in Deventer aanlopen. We willen dit onderzoeken in samenspraak met mantelzorgers, belangenorganisaties en Carinova Mantelzorgondersteuning.

Actiepunt 26: *Uitvoeren inventarisatie van materiële en financiële knelpunten onder mantelzorgers.*

3.8. Aandacht voor specifieke doelgroepen

Binnen de algemene functie van Carinova Mantelzorgondersteuning is specifieke deskundigheid beschikbaar voor bijzondere doelgroepen, zoals jonge mantelzorgers, allochtone mantelzorgers, werkende mantelzorgers, etc. Er is momenteel geen specifieke deskundigheid voor mantelzorgers van GGZ-cliënten en mantelzorgers in de palliatieve zorg. Voor de jonge en allochtone mantelzorgers geldt dat er wel gespecialiseerde ondersteuning beschikbaar is maar dat de vraag het huidige aanbod veruit overstijgt.

Het Steunpunt mantelzorg is er in principe voor alle mantelzorgers, ongedacht de 'doelgroep'. Indien de aandacht voor bepaalde groepen toeneemt door betere signalering en verwijzing, of door campagnes, dan kan dit leiden tot capaciteitsproblemen bij het Steunpunt. In dat scenario registreert het steunpunt de toename van vragen en bespreekt dit met de gemeente om tot adequate oplossingen te komen.

In feite geldt voor alle doelgroepen dat we willen werken aan een effectieve structuur van signalering en verwijzing. Er is over het algemeen meer aandacht voor het opbouwen van een samenwerkingsnetwerk voor signalering en verwijzing. Dit willen we de komende jaren voor alle doelgroepen oppakken. De verschillende vindplaatsen zijn (afhankelijk van de doelgroep): het onderwijs, zelforganisaties van allochtonen, instellingen voor GGZ, werkgevers, centra voor palliatieve zorg, hospices, verpleeg- en verzorgingshuizen, de huisartsenpraktijk en het Deventer Ziekenhuis, etc.). In overleg met deze vindplaatsen kan bekeken worden of en welke aanpassingen in het ondersteuningsaanbod en mantelzorgconsulenten nodig zijn. Het opbouwen van de benodigde structuur zal enige jaren in beslag nemen. We starten (2011) met het maken van afspraken met het Deventer Ziekenhuis. De andere instellingen komen later aan bod (vanaf 2012). (Zie ook paragraaf 3.2, actiepunt 16 en 17).

Drie doelgroepen krijgen de komende jaren hier bovenop nog extra aandacht.

Werkende mantelzorgers

In Werk & Mantelzorg draait het om het bespreekbaar maken van mantelzorg bij werkgevers. Overbelaste mantelzorgers zijn minder productief, vaker ziek en vallen vaker uit. Het is in het belang van werkgevers om de zware belasting die mantelzorg te weeg kan brengen bespreekbaar te maken. De Gemeente Deventer wil als werkgever zelf een voorbeeldfunctie vervullen door mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid op te zetten en aan te haken bij landelijke campagnes die op dit terrein draaien. Naar schatting 100 werknemers van de gemeente Deventer is mantelzorg. Er zijn zeer weinig werknemers die met knelpunten aankloppen bij hun leidinggevende. We willen daarom starten met een onderzoek (aansluitend op de landelijke campagne) naar het vóórkomen van mantelzorg onder werknemers. Vervolgens leidinggevend stimuleren het onderwerp mantelzorg mee te nemen in de personele jaarcyclus.

Actiepunt 27: *Gemeente Deventer start onderzoek naar het vóórkomen van mantelzorg onder de eigen werknemers en onderzoekt of zij een voorbeeldfunctie kan vervullen richting andere Deventer werkgevers door mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid te voeren en dit ook actief uit te dragen.*

Carinova/Leiboomgroep is inmiddels gestart met het toevoegen van het onderwerp mantelzorg aan het leeftijdsbewustpersoneelsbeleid. Dit kan als voorbeeld dienen voor anderen. Verder gaat de

gemeente het onderwerp op de agenda plaatsen van Midden- en KleinBedrijf en de Deventer Kring van Werkgevers. Ook het ondersteuningsaanbod van het Steunpunt dient (deels) afgestemd te worden op de werkende mantelzorgers. In 2011 starten we een campagne om dit vorm te geven. We richten de mantelzorgcampagne 2011 op de werkende mantelzorgers (zie ook paragraaf 3.2, actiepunt 17).

Jonge mantelzorgers

De jonge mantelzorgers vormen een bijzonder kwetsbare groep. Zij hebben meer opvoed- en opgroei problemen en meer lichamelijke en emotionele klachten als gevolg van overbelasting en chronische stress door de situatie thuis. Ook lopen zij een hoger risico op het ontwikkelen van psychische en psychiatrische stoornissen. Verbetering van signalering en doorverwijzing naar het steunpunt mantelzorg is mogelijk via huisartsen, ziekenhuizen, CJG, jeugdgezondheidszorg, het onderwijs en GGZ-preventie. Het steunpunt mantelzorg vragen we bijzondere aandacht te geven aan het ondersteuningsaanbod voor deze groep: bijvoorbeeld door het opbouwen van specifieke deskundigheid, de opbouw van een signalerings- en verwijzingsnetwerk, het opzetten van eigen lotgenotengroepen en het opzetten Hyves-netwerk. Ter stimulering hiervan richten we de mantelzorgcampagne 2012 op de jonge mantelzorgers (zie ook paragraaf 3.2, actiepunt 17).

Mantelzorgers van GGZ-zorgvragers

Mantelzorgers van een GGZ-patient is vaak zwaar. Veel psychiatrische stoornissen trekken een zware wissel op de mantelzorgers. Hoewel het steunpunt voor iedere mantelzorgers toegankelijk is, is er momenteel geen specifiek aanbod voor GGZ-mantelzorgers. Vanwege hun expertise met GGZ-cliënten en hun netwerken in de GGZ, vragen we Vriendendiensten Deventer wat zij op korte termijn, bij wijze van experiment, kunnen betekenen voor mantelzorgers van GGZ-zorgvragers en welk aanbod ze hierop kunnen ontwikkelen (bijvoorbeeld een maatjesproject om mantelzorgers te ontlasten of groepsgericht aanbod als vorm van emotionele steun). Dit in samenwerking met het Steunpunt mantelzorg, het zorgkantoor en Dimence.

Actiepunt 28: ontwikkelen pilot maatjesproject voor mantelzorgers van GGZ-zorgvragers

4. Financien, actiepunten en planning

Vanwege de huidige budgettaire situatie van de gemeente Deventer (bezuinigingen) er is geen of nauwelijks ruimte voor extra investeringen. Om toch een aantal zaken in gang te trekken betekent dit dat we een extra inspanning vragen van instellingen uit hun reguliere, bestaande budgetten. Waar nodig zullen we de subsidieopdrachten voor 2012 aanpassen.

4.1. Actiepuntenlijst en begroting vrijwilligerswerk

Nr.	Actiepunt	Planning	Financiën	Toelichting/ dekking
Vrijwilligerswerk				
1	Borging beleidsspeerpunten vrijwilligersbeleid	Meenemen in traject Wmo-beleidsplan 2012-2015	Geen extra kosten	
2	Samenwerkingsafspraken VCD Sportbedrijf	1 ^e helft 2011	Financieel effect is onderdeel van traject Kwestie van Kiezen	
3	Opzetten vrijwilligersacademie	Realisatie 2 ^e helft 2011	€ 2.500 extra voor ontwikkeling website (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
4	Evaluatie regeling vrijwilligersinitiatieven	Tweede helft 2011	Geen extra kosten	
5	Ontwikkelen wervingstrategie voor vitale ouderen	Opnemen in jaarplan VCD 2012	Geen extra kosten	
6	Onderzoek Movisie en ontwikkelen PvA verzilveren resultaat van maatschappelijke stages	Onderzoek 2011 en vervolgacties opnemen in jaarplan VCD 2012	Geen extra kosten	
7	Verankering Schakelpunt maatschappelijk betrokken ondernemen	Realisatie 2 ^e helft 2011	Geen extra kosten	
8	PvA van Raster en VCD voor verankeren buurtgericht vrijwilligerswerk	PvA gereed 2 ^e kwartaal 2011, daarna realisatie	€ 50.000 (struct.)	Middelen zijn structureel geraamd in het Wmo-beleidsplan 2008-2011
9	Uitwerking onderlinge taak- en rolverdeling VCD en Raster in buurtgericht werken	gereed 2 ^e kwartaal 2011, daarna realisatie	Geen extra kosten	
10	Experiment instrumenteel vrijwilligerswerk	2011	PM	onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering
11	Uitvoeren experiment EVC's	2011	PM	onder voorbehoud van voldoende aanvullende financiering
12	Seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag	1 ^e helft 2011	€ 1.000 extra voor organisatie van symposium (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
13	Uitvoeren programma in het kader EJV	2011, al gestart	€ 4.000 extra als bijdrage activiteiten (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)

4.2. Actiepuntenlijst en begroting mantelzorg/informele zorg

Mantelzorg/informele zorg

14	Borging beleidsspeerpunten mantelzorgbeleid	Meenemen in traject Wmo-beleidsplan 2012-2015	Geen extra kosten	
15	Training deskundigheidsbevordering Mantelzorg	2 ^e helft 2011	5.000 extra (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
16	Aanpassingen intake Wmo-aanvragen en samenwerkingsafspraken gemeente - Steunpunt	2 ^e helft 2011	Geen extra kosten	
17	Samenwerkingsafspraken Ziekenhuis - Steunpunt	2012	Geen extra kosten	
18	Jaarlijkse mantelzorg campagne	Eerstvolgende: 2 ^e helft 2011	15.000 extra (struct.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
19	Verbreding inzet ICT-techniek Steunpunt mantelzorg	Vanaf 2012	Geen extra kosten	
20	PvA van VCD en Carinova voor stedelijke samenwerkingsafspraken in de informele zorg	PvA gereed eind 2011, realisatie vanaf 2012	Geen extra kosten	
21	Brede toegankelijkheid aanbod deskundigheidsbevordering Vrijwillige Thuiszorg	Vanaf 2012	Geen extra kosten	
22	Behoefteonderzoek mantelzorgcafé	2 ^e helft 2011	Geen extra kosten	
23	Evaluatie respijtzorg Carinova	2 ^e helft 2011	Geen extra kosten	
24	Witte vlekken analyse respijtzorg	2012	€ 2.500 extra (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
25	Verbetering informatievoorziening respijtzorg gemeente en zorginstellingen	Vanaf 2012	Geen extra kosten	
26	Inventarisatie van materiële en financiële knelpunten onder mantelzorgers	2012	€ 2.500 extra (inc.)	Regulier vrijwilligersbeleid (product 225)
27	Onderzoek mantelzorg binnen gemeente Deventer (als werkgever)	2011-2012	Geen extra kosten	
28	Pilot maatjesproject mantelzorgers van GGZ-zorgvragers	2011	€ 5.000	Regulier beleid maatschappelijke opvang en verslavingszorg (product 201)

Bijlage I: Definities en trends

1. Definities van vrijwilligerswerk en mantelzorg

1.1. Vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet

Onder ‘traditionele’ vormen van vrijwilligerswerk verstaan we het onbetaalde werk dat verricht wordt bij verenigingen of bijvoorbeeld in het diaconaal werk. Hierbij past de traditionele definitie van vrijwilligerswerk:

“Werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving.”

In de loop van de jaren zijn er vele andere verschijningsvormen van vrijwilligerswerk bijgekomen. Bijvoorbeeld activeringstrajecten voor langdurig werklozen, werknemersvrijwilligerswerk, het ongebonden burgerinitiatief en maatschappelijke stages. Bij sommige vormen is het zelfs de vraag hoe ‘vrijwillig’ dit is. Tegenwoordig wordt daarom vaak de bredere definitie ‘vrijwillige inzet’ gebruikt:

“Alle activiteiten van burgers die zich onbetaald inzetten voor anderen.”

Onder deze definitie valt ook informele zorg en hulp, mantelzorg en de meer ‘ongebonden’ burgerinitiatieven die niet in verenigingsverband plaatsvinden (bijvoorbeeld binnen de Deventer Wijkaanpak).

1.2. Mantelzorg

Mantelzorg is langdurige zorg die niet professioneel wordt verleend aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie. Een mantelzorger kiest hier niet voor, het overkomt die persoon, omdat hij of zij een emotionele band heeft met de zorgvrager. Mantelzorgers zijn vaak familie van degene die ze verzorgen. Meestal gaat het om het verzorgen van bejaarde ouderen, anderen zorgen voor hun partner, kind, buurman/-vrouw of kennis.

Er zijn verschillende definities in omloop. De algemene definitie die gehanteerd wordt door Mezzo³ luidt:

“Mantelzorg is zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven aan een hulpbehoevende door één of meerdere leden van diens directe omgeving, waarbij de zorgverlening direct voortvloeit uit de sociale relatie.”

Gedeeltelijk omvat dit nog zorg die in het kader van de Wmo nog als ‘algemeen gebruikelijke zorg’ aangeduid wordt. Een striktere definitie die in het kader van de Wmo wordt gehanteerd is:

“Er wordt gesproken van mantelzorg wanneer de zorgperiode tenminste drie maanden duurt en/of een intensiteit heeft van tenminste 8 uur per week.”

³ Mezzo is de landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg.

2. Algemene trends en maatschappelijke ontwikkelingen

Er zijn veel trends en ontwikkeling van invloed op mantelzorg en vrijwillige inzet. Een aantal wordt hieronder een beschreven. De opsomming is niet volledig.⁴

2.1. Vergrijzing

De gemiddelde leeftijd van de Nederlanders stijgt. Dit heeft invloed op de arbeidsproductiviteit, de omvang van de werknemerspopulatie en de zorgbehoeften. Minder mensen zullen in de toekomst een betaalde baan hebben. Mensen worden steeds ouder, krijgen daardoor meer gezondheidsproblemen en hebben een grotere behoefte aan hulp en ondersteuning. Er komen meer en zwaardere hulpvragen van oudere mensen die hulpbehoevend zijn. In deze behoefte zal niet volledig voorzien kunnen worden via de inzet van beroepsmatige zorg. De vraag in de informele zorg en mantelzorg neemt toe. Dit kan leiden tot een toenemend tekort aan vrijwilligers in de zorg en overbelasting van de huidige vrijwilligers en mantelzorgers.

Aan de andere kant neemt, als de babyboomers het arbeidsproces verlaten, het potentieel aan vrijwilligers juist toe. Veel 65-plussers zijn nog gezond en vitaal en willen zich graag nog maatschappelijk inzetten. Onder deze groep zijn steeds meer hoog opgeleide en mondige ouderen die tezamen een enorm potentieel aan kennis en ervaring bezit. Vitale ouderen gelden - naast jongeren- als reservoir van potentiële vrijwilligers.

2.2. Individualisering, keuzevrijheid en vrije tijd

De Nederlandse samenleving individualiseert in rap tempo. Mensen willen veel keuzevrijheid en er valt ook zeer veel te kiezen. Mensen zijn vrijer dan ooit om hun eigen levensloop en ontwikkeling te bepalen. Dit geldt ook voor de vrijetijdsbesteding: er is veel mogelijk.

Tegelijkertijd neemt voor grote groepen de vrije tijd af. Vrouwen nemen meer en meer deel aan het arbeidsproces en mensen in de leeftijdscategorie van 25-50 jaar zijn drukker dan ooit met de combinatie van carrière en gezin. Door de toegenomen behoefte aan autonomie en drukte in bepaalde levensfasen, willen mensen steeds minder vaste of langdurige verplichtingen voor vrijwilligerswerk aangaan en kiezen ze steeds vaker voor korte, eenmalige klussen die gemakkelijker te combineren zijn met alle andere verplichtingen en wensen.

Vrijwilligerswerk moet concurreren met andere vormen van vrijetijdsbesteding. Tweeverdieners en mensen die werk en zorg combineren, hebben weinig tijd over voor vrijwilligerswerk. Vrijwilligerswerk moet voor deze mensen ook steeds meer bijdragen aan persoonlijke ontwikkelingsdoelen en zingeving en hen leer- en ontwikkelingservaring bieden.

In het algemeen geldt dat individualisering nieuwe eisen stelt aan het vrijwilligerswerk en de mantelzorg. Er is grote behoefte aan meer maatwerk: betere aansluiting bij persoonlijke interesses, competenties en talenten. Ook zal het vrijwilligerswerk moeten aansluiten bij diverse leefstijlen en de belevingswereld van groepen in de samenleving, willen mensen bereid zijn zich als vrijwilliger in te zetten.

Doordat er in Nederland het aantal alleenstaanden toeneemt zijn er in huishoudens minder huisgenoten beschikbaar die mantelzorgtaken op zich kunnen nemen. Ook is het voor

---

⁴ Zie voor meer info o.a. Dekker, P. e.a. Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2012. Den Haag: SCP, juni 2007; Kuperus, M. , Rat, K., Wilbrink, I. Lokaal onder de Loep. Trendrapportage vrijwillige inzet 2008. Utrecht: Movisie, december 2007; Oudeampsen, D., en Van Vliet, K. Vrijwillige Inzet in de Zorg en Maatschappelijke Ondersteuning. Bijdrage aan de Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, januari 2007; Van Dam, C. Actuele ontwikkelingen en trends van invloed op de lokale ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Utrecht: Movisie, april 2009.

mantelzorgbeleid een belangrijke vraag hoe mantelzorg en arbeid gecombineerd kan worden, met een zo klein mogelijk risico op overbelasting.

2.3. Informatisering

Het internet en ICT-toepassingen zijn volledig geïntegreerd in het leven van veel mensen. Informatie wordt veelal in eerste instantie op het internet gezocht. Dit heeft consequenties voor het werk van steunpunten voor vrijwilligerswerk. Aan de ene kant lopen werving en plaatsing van vrijwilligers steeds meer via digitale vacaturebanken en websites. Aan de andere kant ontstaan nieuwe taken waar vrijwilligers voor gezocht worden. Elke vrijwilligersorganisatie wil zijn eigen website en vrijwel alle organisaties maken gebruik van gedigitaliseerde databases. Bottom-up acties en burgerinitiatieven benutten voor communicatie en pr-doeleinden veelvuldig ICT-mogelijkheden. Dit vraagt om vrijwilligers met nieuwe competenties: het maken en onderhouden van websites, up-to-date houden van databases, campagnes opzetten via mail, SMS, Hyves en Twitter, het maken van E-zines etc. Ook voor mantelzorgers heeft de informatievoorziening over ondersteuningsmogelijkheden via ICT toepassingen aandacht nodig.

2.4. Zorg voor kwetsbare burgers

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is ingevoerd per 1 januari 2007. Deze wet heeft als belangrijkste doel het bevorderen van deelname van kwetsbare burgers aan de samenleving. De overheid als 'verzorger' treedt terug. Ze doet in toenemende mate een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van burgers in de zorg voor zichzelf en voor elkaar. Mensen die hulp nodig hebben moeten dit in toenemende mate eerst zoeken binnen de eigen 'informele steunsystemen', dat wil zeggen bij de directe omgeving, familie, vrienden. Door deze ontwikkeling zal een groter beroep gedaan worden op de informele zorg en de vrijwillige sector.

Door de recente en toekomstige stelselwijzigingen in de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ) is de relevantie van het bovenstaande groter dan ooit. Met de overgang van de begeleidingsfuncties van de AWBZ naar de Wmo verliest een (beperkte) groep mensen hun aanspraken op professionele begeleiding. Mede door bezuinigingen kan de gemeente dit niet volledig met de inzet van professionals opvangen. Het risico bestaat dat mensen moeilijker zelfstandig activiteiten ondernemen, het huis uit gaan, het huishouden op orde houden. Dit kan leiden tot verminderde zelfredzaamheid en verminderde deelname aan samenleving.

Om meer vrijwilligers te vinden voor informele zorg en burenhulp zullen we nieuwe wervingsstrategieën moeten bedenken en nieuwe doelgroepen aansporen om zich actief in te zetten voor buurtgenoten. Voor het effectief ontsluiten van vraag en aanbod naar vrijwillige inzet is het nodig de samenwerking en afstemming tussen de vele vrijwilligersorganisaties die op dit terrein actief zijn, te structureren.

2.5. Maatschappelijke stage

De Rijksoverheid wil dat alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs tijdens hun opleiding een maatschappelijke stage volgen. Een maatschappelijke stage is een vorm van leren en ervaring opdoen door maatschappelijk zinvolle vrijwilligersactiviteiten te verrichten. Dit moet bijdragen aan het vergroten van de sociale samenhang en sociale betrokkenheid in de samenleving. Een nevendoeel is het vergroten van het aantal vrijwilligers dat zich inzet voor de samenleving. De maatschappelijke stage is vanaf schooljaar 2011/2012 een verplicht onderdeel van het lesprogramma.

De maatschappelijke stage is kort en tijdelijk en daardoor minder geschikt voor mantelzorg of informele zorg. Hulpbehoevende willen over het algemeen vertrouwde en continuïteit. Wel kunnen scholieren aanvullende kleinere taken op zich nemen met name in verpleeg- en verzorgingshuizen en bij allerlei verenigingen en stichtingen op divers gebied (natuureducatie, sport, cultuur, onderwijs, etc.)

2.6. Maatschappelijk betrokken ondernemen

De rol van het bedrijfsleven in vrijwilligerswerk neemt toe. Veel bedrijven willen hun maatschappelijke betrokkenheid tonen en een bijdrage leveren aan maatschappelijke vraagstukken. Dit vindt plaats onder de noemer Maatschappelijk Betrokken Ondernemen. Een vorm van maatschappelijk betrokken ondernemen is werknemersvrijwilligerswerk, waarbij een bedrijf zijn medewerkers stimuleert om als vrijwilliger tijd en expertise ter beschikking te stellen aan non-profitorganisaties. Dit kan binnen en buiten werktijd plaatsvinden, individueel of in teamverband, of bijvoorbeeld als alternatief voor het personeelsuitje. Het belang van werknemersvrijwilligerswerk lijkt toe te nemen. Het is een belangrijke vindplaats voor nieuwe vrijwilligers aan het worden.

Bijlage II: Analyse vrijwilligerswerk

1. Analyse lokale situatie

1.1. Cijfers

Volgens het bewonersonderzoek 2009 is het percentage volwassenen dat actief is als vrijwilliger 39%.⁵ In absolute termen betekent dit dat er in Deventer ca. 30.000 vrijwilligers zijn.⁶ Ongeveer 45% van hen doet minimaal 1 keer per week vrijwilligerswerk. De frequentie van het doen van vrijwilligerswerk neemt de laatste jaren af.

Vrijwilligers in Deventer zijn vooral actief op school, bij sportverenigingen, bij levenbeschouwelijke organisaties en in de zorg. Het aantal uren dat mensen vrijwilligerswerk verricht neemt af. Dit komt omdat mensen minder tijd ter beschikking hebben. Ook laten de cijfers zien dat het vrijwilligerswerk flexibeler en meer incidenteel wordt ingezet in plaats van het hele jaar door.

Landelijke prognoses laten zien dat het totaal aantal vrijwilligers in de toekomst redelijk stabiel blijft. Wel is er sprake van afname van jonge vrijwilligers en een afname van vrijwilligers van middelbare leeftijd. Tot 2030 komen er echter veel meer oudere vrijwilligers beschikbaar.

1.2. Rol van partijen

Gemeente Deventer

De gemeente Deventer is de regisseur van het lokale vrijwilligersbeleid. Dat betekent eerst en vooral dat de gemeente het lokale beleid vaststelt. Dit doet de gemeente in overleg met ondersteuningsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en het cluster vrijwilligers van de Wmo-raad. Voor de uitvoering van het beleid stelt de gemeente faciliteiten (middelen) ter beschikking. Voor de grotere ondersteuningsorganisaties vervult de gemeente de rol van opdrachtgever; zij stuurt op de uitvoering van het vrijwilligerswerk. Subsidies aan kleinere vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven zijn meer een blijk van waardering voor particulier initiatief dan dat de gemeente hier actief inhoudelijk op wil sturen.

Vrijwilligerscentrale Deventer (VCD)

De VCD biedt een algemene ondersteuningsfunctie voor vrijwillige inzet. Individuele burgers kunnen er terecht voor informatie, advies en hulp bij het vinden van passend vrijwilligerswerk. Organisaties die met vrijwilligers werken worden ondersteund bij het creëren van een aantrekkelijke en uitdagende werkomgeving voor vrijwilligers. Concrete diensten zijn:

- Het koppelen van vraag en aanbod van vrijwilligers
- Informatie, advies en ondersteuning van vrijwilligersorganisaties
- Aanbod van deskundigheidsbevordering
- Innovatie en methodiekontwikkeling
- Het organiseren van activiteiten en evenementen waarbij burgers, instellingen en bedrijven hun maatschappelijke betrokkenheid kunnen tonen, zoals de Beursvloer, vrijwilligerswerk in de buurt, de 'Dag van de waardering' en 'NL Doet'.

---

⁵ Bron: Bewonersonderzoek 2009, O+S, gemeente Deventer.

⁶ Deze mensen zijn op de een of andere manier actief als vrijwilliger. Dat betekent dat men bijvoorbeeld hulp biedt aan burens, zieken of ouderen, of men een functie heeft in een club, vereniging, kerk, moskee, buurthuis of politieke partij, of men iets doet voor school.

Sportbedrijf

Sportverenigingen kunnen voor ondersteuning ook terecht bij het Sportbedrijf, afdeling verenigingsondersteuning. Het Sportbedrijf biedt onder andere hulp bij: ledenwerving en –behoud, zoeken van sponsors, het maken van beleidsplannen, het organiseren van taken, het opstellen van vrijwilligersbeleid voor de vereniging. Naast deze algemene verenigingsondersteuning ontwikkelt deze afdeling sportstimuleringsprogramma's en projecten voor sportsector.

Kunstcircuit

Bureau Kunstcircuit is een apart projectbureau binnen De Leeuwenkuil, Centrum voor de Kunsten. Kunstcircuit stimuleert nieuwe activiteiten en ontwikkelt projecten voor het onderwijs, de amateurkunst en specifieke doelgroepen. Met name voor de amateurkunstverenigingen heeft het Kunstcircuit een ondersteunende functie. Het biedt deze organisaties informatie, deskundigheidsbevordering, advies, netwerkondersteuning en ondersteuning bij projectontwikkeling.

Maatschappelijke instellingen

Er zijn veel maatschappelijke organisaties die met vrijwilligers werken. Sommige hebben zeer veel vrijwilligers aan zich verbonden, zoals Solis, het Filmhuis of het Ziekenhuis. Ook op scholen zijn veel vrijwilligers actief. Andere organisaties hebben er minder. Al deze organisaties hebben belang bij goed vrijwilligersbeleid. Hoe vind ik vrijwilligers, hoe houd ik ze vast, hoe houd ik ze gemotiveerd en hoe bereid ik ze voor op hun taak? De grote organisaties hebben over het algemeen eigen beleid, ondersteuningsvormen en aanbod van deskundigheidsbevordering. Andere hebben dat niet en maken soms gebruik van de ondersteuningsdiensten van de VCD.

Vrijwilligersorganisaties

In Deventer zijn talloze organisaties actief die (vrijwel) geheel draaien op vrijwilligers. Bijvoorbeeld de sportverenigingen, organisaties in de amateurkunst, bewonersorganisaties op sociaal-cultureel gebied, etc. Vrijwilligersorganisaties hebben vaak niet zelf het kader om goed vrijwilligersbeleid op poten te zetten, maar de vragen die er leven zijn veelal hetzelfde als bij de grote maatschappelijke organisaties. Zij zijn daarom gebaat bij een goede ondersteuningsinfrastructuur waar ze op terug kunnen vallen.

Raster Welzijn en Wijkaanpak

Een bijzondere tak van de vrijwilligerssector vindt men in het welzijnswerk. Dit loopt langs meerdere sporen:

1. Veel buurtbewoners zetten zich in voor de leefbaarheid in de eigen woonomgeving. Soms zijn zij georganiseerd in verenigingen, stichtingen of belangengroepen, maar vaak opereren ze meer 'ongebonden' en vinden ze elkaar tijdelijk voor een specifiek onderwerp en gezamenlijk belang. Zij krijgen ondersteuning vanuit het welzijnswerk. Voor het stimuleren van deze vormen van burgerinitiatief werken Raster en de gemeente samen in de Deventer Wijkaanpak.
2. Raster activeert mensen om zich in te zetten voor (de zorg voor) elkaar, uitgaande van hun eigen kracht. Dit vindt bijvoorbeeld plaats in de vorm van het inzetten van de eigen sociale netwerken, maatjesprojecten, vriendendiensten, etc. De ondersteuning vanuit het welzijnswerk gaat uit van wederkerigheidsprincipe.
3. De welzijnswerkers van Raster initiëren en ondersteunen de zelforganisatie van (groepen) mensen. Burgers organiseren zelf hun ontmoetings- of emancipatieactiviteiten. Het grootste deel van de activiteiten van Raster wordt uitgevoerd door vrijwilligers die vaak uit de eigen doelgroep voortkomen. Daarnaast ondersteunt Raster een aantal specifieke vrijwilligersorganisaties, zoals speeltuinen en jeugdorganisaties.

1.3. Lokale analyse vrijwilligerswerk

Hier volgt eerst een analyse van de lokale situatie op het terrein van vrijwillige inzet. De analyse is input voor de het bepalen van de speerpunten voor nieuw beleid. Voor de lokale analyse volgen we de vijf basisfuncties voor het vrijwilligerswerk, welke recent door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk en het ministerie van VWS zijn ontwikkeld, in opdracht van het ministerie van VWS. Het model van de basisfuncties is een geschikt instrument voor de lokale overheid om hun lokale ondersteuningstructuur effectief in te richten, aan te sturen en inspanningsverplichtingen te formuleren. De vijf functies zijn: vertalen, verbinden & makelen, versterken, verbreiden, verankeren.

Vertalen

“In de gemeente is men in staat om een algemene visie te ontwikkelen op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en daar interactief beleid voor te formuleren en uitvoering aan te geven”.

De functie vertalen is in de gemeente Deventer zwak ontwikkeld. De gemeente heeft geen actuele beleidsnota of visie voor vrijwillige inzet. Er zijn enige beleidsuitgangspunten opgenomen in het Wmo-beleidsplan, maar dat is erg algemeen, summier en dekt niet het hele werkkterrein van vrijwillige inzet. Deze notitie moet in dit gebrek voorzien.

Verbinden en makelen

“In de gemeente is men in staat om de verwachtingen en belangen van verschillende maatschappelijke spelers met elkaar te verbinden. Meer in het bijzonder het makelen van vraag en aanbod op terreinen die door de gemeente van speciaal belang worden geacht”.

Het bemiddelen tussen vraag en aanbod is in Deventer sterk ontwikkeld, maar tegelijkertijd versnipperd over vele verschillende organisaties. Maatjesprojecten en vriendendiensten worden, mede vanwege de financieringsstructuur van de AWBZ verkokerd georganiseerd. De VCD heeft een algemene vacaturebank en heeft een brede makelaarsfunctie. Organisaties als de Zonnebloem, het Rode Kruis, st. Present, de vereniging Humanitas en het diaconaal werk wisselen onderling niet structureel vacatures of vrijwilligersaanbod uit. Zij bemiddelen voornamelijk voor de eigen organisatie(doelen). Deze diversiteit aan ‘makelaars’ is aan de ene kant een kracht. Maar waar tekorten zijn in het aanbod van vrijwilligers (met name in de zorgsector) en we op planmatige wijze burgers willen stimuleren zich vrijwillig in te zetten, wordt een gebrek aan coördinatie een belemmerende factor. Met name op het terrein van informele zorg ontbreekt de verbinding tussen de makelaars en is er geen centrale infrastructuur of coördinatie.

Het welzijnswerk van Raster is aanwezig in alle buurten en wijken en stimuleert daar burgerinitiatief in velerlei vormen. Een bijzondere vorm daarvan is het project Onbeperkt Actief waarin buurtbewoners met een verstandelijke beperking gekoppeld worden aan actieve buurtbewoners en reguliere buurtactiviteiten. De aansluiting van het algemeen welzijnswerk met de vele sociale hulpinitiatieven –en organisaties behoeft echter nog verbetering. Op de bijeenkomst van 13 januari is door velen gehamerd op betere samenwerking tussen de diverse actoren.

Het verenigingsleven constateert dat het moeilijk is nieuwe vrijwilligers te vinden. Er blijven daardoor veel taken liggen. Verenigingen hebben vaak moeite in te spelen op de veranderde vraag van de potentiële vrijwilliger.

Wanneer men in de wervingsstrategie meer uitgaat van de vraag en talenten van burgers, blijkt het wel mogelijk nieuwe vrijwilligers te vinden. Er zijn in Deventer een veelbelovende initiatieven die hier

gebruik van maken. Een voorbeeld is de buurtgerichte en talentgerichte wervingsmethode 'De buurt daar doe ik het voor' en de Sterrenvinder-methode van Raster.

Het Schakelpunt Maatschappelijk Betrokken Ondernemen is ook een bron van nieuwe vrijwilligers, in dit geval vanuit het bedrijfsleven. Verder is er een groeiende groep vitale, hoogopgeleide ouderen waar nog beperkt aandacht voor is. Over het algemeen wil men, om het vrijwilligerswerk aantrekkelijker te maken, meer uitgaan van de wensen en specifieke talenten van de potentiële vrijwilliger. Dat betekent een methodische omslag van aanbodgericht naar vraaggericht werken.

Voor de maatschappelijke stages heeft de gemeente de makelaarsfunctie ondergebracht bij de VCD om op deze manier een directe verbinding te behouden met de algemene ondersteuningsfunctie van de VCD. In de 'markt' voor de maatschappelijke stages nemen meer partijen het initiatief om zich als makelaar op te werpen. Hierbij bestaat het risico's van het ontstaan van nieuwe overlap tussen de diverse makelaarsfuncties.

Landelijk en lokaal wordt er gesproken over de toepassing van het wederkerigheidprincipe bij het verstrekken van overheidsvoorzieningen (uitkeringen, Wmo-voorzieningen e.d.). De VCD wordt regelmatig benaderd of het vrijwilligerswerk instrumenteel voor dit doel kan worden ingezet, en wat de VCD daarvoor kan betekenen. Het gaat met name om uitkeringsgerechtigden die gedurende hun uitkering maatschappelijk nuttig werk kunnen verrichten al dan niet als onderdeel van toeleiding naar werk. Aandachtspunt hierbij is de acquisitie van geschikte werkplekken en de begeleiding van de uitkeringsgerechtigde op de werkplek.

Versterken

"In de gemeente is men in staat om een effectieve lokale of regionale ondersteuningsinfrastructuur op te bouwen en / of te onderhouden".

De lokale ondersteuningsfunctie voor het vrijwilligerswerk in Deventer is zeer sterk ontwikkeld. Opvallend is wel dat de functie deels sectoraal georganiseerd is. De VCD heeft een algemene ondersteuningsfunctie voor alle sectoren. De sport- en de cultuursector hebben een eigen ondersteuningsstructuur. Voor een groot deel betreft dat sector specifieke taken, zoals sportstimulering bij Sportbedrijf en het ontwikkelen van nieuwe cultuuractiviteiten bij het Kunstcircuit. Echter, deels zit er overlap in algemene ondersteuningstaken zoals de bestuursondersteuning, het ontwikkelen van vrijwilligersbeleid en kadervorming. De inzet van middelen in de algemene ondersteuning verloopt daarmee niet efficiënt.

Verder is het de vraag of veel vrijwilligersorganisaties in staat zijn om adequaat in te spelen op het veranderende aanbod van vrijwilligers. Veel mensen willen wat doen voor de samenleving, maar willen geen langdurige verplichtingen aangaan. Dat betekent dat vrijwilligersorganisaties de taken waar ze vrijwilligers voor zoeken op een andere manier moeten organiseren.

Daarnaast is het welzijnswerk van Raster een centrale plek waar het meer 'ongebonden' burgerinitiatief ondersteund wordt. Binnen de Deventer Wijkaanpak kunnen actieve burgers professionele ondersteuning krijgen van Raster. Verder bestaat de mogelijkheid om budgetten uit de Wijkaanpak te verkrijgen voor de uitvoering van buurtactiviteiten die de leefbaarheid en sociale samenhang bevorderen. Naast de subsidiemogelijkheden die de Wijkaanpak biedt, is er een algemene subsidieregeling voor vrijwilligersinitiatieven. Deze regeling wordt echter nauwelijks gebruikt.

Alle vrijwilligers in Deventer zijn verzekerd via een collectieve vrijwilligersverzekering die door de gemeente wordt afgesloten.

Verbreiden

“In de gemeente is men in staat om het vrijwilligerswerk te promoten en uiting te geven aan waardering van het vrijwilligerswerk”.

Er is in Deventer veel aandacht voor promotie en waardering van vrijwilligers. Ook zijn er veel nieuwe initiatieven, zoals het betrekken van het bedrijfsleven en het ontwikkelen van nieuwe wervingsstrategieën. In de waarderingsfunctie is de VCD de belangrijkste speler. Ook de gemeente heeft hier veel aandacht voor. Toch geven lokale partijen aan dat het imago van het vrijwilligerswerk nog wel opgepoetst kan worden. Vrijwilligerswerk zou een wat modernere en ‘jongere’ uitstraling moeten krijgen.

Verankeren

“In de gemeente is men in staat om de opgedane kennis en ervaring in het vrijwilligerswerk te borgen en vast te leggen”.

In de functie verankeren gaat het om het realiseren van een adequate kennisinfrastructuur voor vrijwillige inzet. Deze is in Deventer redelijk ontwikkeld, maar kan nog verbeterd worden. De VCD beschikt over een basisaanbod van workshops en trainingen voor vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Daarnaast besteedt de Vrijwillige Thuiszorg veel aandacht aan deskundigheidsbevordering van haar vrijwilligers en heeft bijvoorbeeld het sportbedrijf een eigen sportspecifiek cursusaanbod. Verder hebben veel grote zorgorganisaties eigen cursusaanbod voor hun vrijwilligers.

Op individueel niveau kan de persoonlijke ontwikkeling van vrijwilligers worden gevolgd. Vrijwilligers hebben lang niet altijd behoefte aan het vastleggen van deze persoonlijke groei, omdat ze het werk verrichten uit een zingevingsmotief of om er plezier aan te beleven. Maar als vrijwilligerswerk instrumenteel ingezet wordt als onderdeel van een activerings- of re-integratietraject dan kan het vastleggen van persoonlijke ontwikkeling van belang zijn. Een instrument hiervoor is het EVC (Erkenning van eerder verworven competenties), dat op het terrein van educatie en re-integratie al wordt toegepast, maar nog niet in het vrijwilligerswerk.

De zichtbaarheid van de VCD is de laatste jaren verbeterd door meer op de voorgrond te treden in de media en de frontoffice te verplaatsen naar de bibliotheek. Er zijn de laatste jaren diverse innovaties van de grond gekomen, zoals de maatschappelijke stages, het buurtgericht vrijwilligerswerk, een interculturalisatieproject en het betrekken van het bedrijfsleven in het kader van het maatschappelijk betrokken ondernemen.

Aandacht is nog nodig voor het uitwisselen van kennis en ervaring tussen de sectoren en verschillende organisaties die daarin actief zijn. Bijvoorbeeld over de resultaten van uitgevoerde experimenten (buurtgericht vrijwilligerswerk, onbepaald actief en maatschappelijke stages), de resultaten hiervan en welke betekenis dit heeft voor andere organisaties. Bijzonder aandachtspunt is het vertalen van ervaring en kennis die in experimenten wordt opgedaan naar reguliere werkzaamheden.

Bijlage III: Analyse mantelzorg en informele zorg

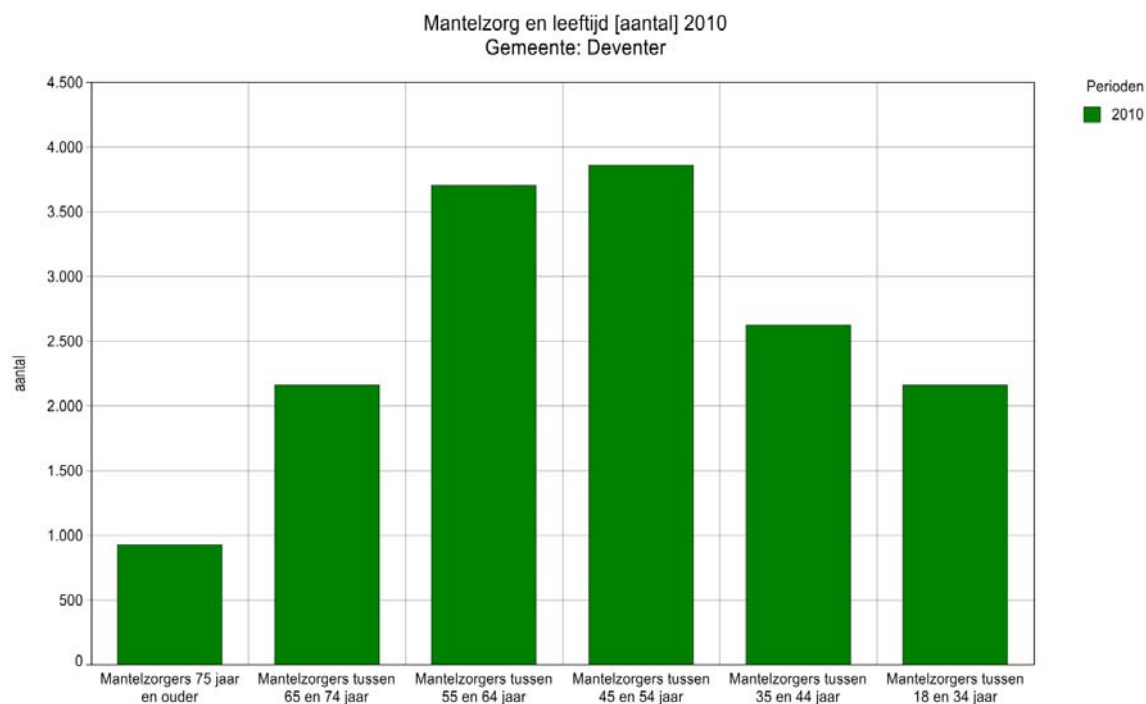
1. Analyse lokale situatie

1.1. Cijfers

De verschillende definities van mantelzorg (zie paragraaf 1.2 in het hoofdstuk 'definities en trends') leiden tot het volgende overzicht van het aantal mantelzorgers in Deventer⁷:

Aantal mantelzorgers, incl. 'algemeen gebruikelijke' zorg.	Ca. 21.000
Aantal mantelzorgers, langdurig of intensief (meer dan 3 mnd óf meer dan 8 uur/week)	Ca. 15.500
Aantal mantelzorgers, langdurig én intensief (meer dan 3 mnd én meer dan 8 uur/week)	Ca. 6.500
Aantal mantelzorgers dat ernstig belast is	Ca. 2.700

Uitgaande van de 15.500 mantelzorgers die langdurig of intensief mantelzorg verlenen, blijken mantelzorgers zich te bevinden onder alle leeftijdsgroepen, de meeste echter in de middengroepen.

Bron: SCP, bewerking SVWO/Arcon

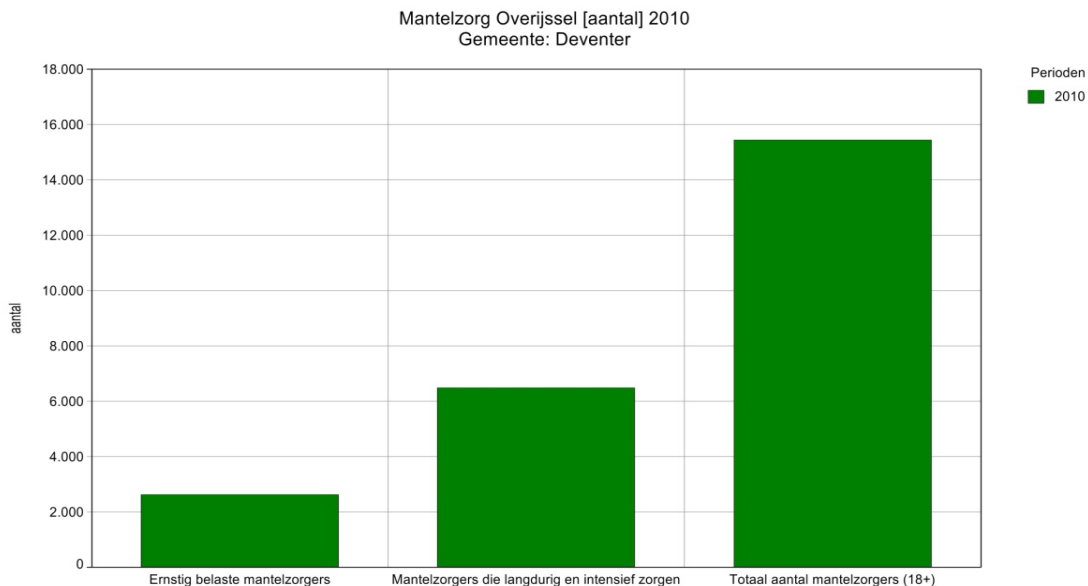
Opvallend in het beschikbare cijfermateriaal is de afwezigheid van de categorie jongeren tot 18 jaar. Deze groep wordt niet systematisch meegenomen in de statistische onderzoeken. Toch zijn er erg veel kinderen en jongeren die opgroeien met een zieke ouder, broer, zus, of oma of oma die in de

⁷ Bron: SCP, bewerking door SVWO/Arcon.

direct omgeving wonen. Naar schatting heeft een kwart van de jeugdigen hier mee te maken. De (intensieve) zorg voor een familielid kan tot allerlei praktische, emotionele of psychische problemen leiden. Dit is een bijzonder kwetsbare groep mantelzorgers. Zij lopen aanzienlijk hoger risico op het ontwikkelen van psychische en psychiatrische stoornissen. Ook hebben zij meer opvoed- en opgroeioproblemen en meer lichamelijke en emotionele klachten als gevolg van overbelasting en chronische stress door de situatie thuis.⁸

Uit lokaal onderzoek blijkt dat 10% van de volwassenen zichzelf als mantelzorger ziet.⁹ Dat zijn krap 8.000 Deventenaren. Veel mensen zien zichzelf niet als mantelzorger. Ze zien de zorg, die ze geven aan hun naaste, familie of burens, als iets vanzelfsprekends. Van deze bijna 8.000 mensen blijkt dat bijna de helft dit al meer dan 5 jaar doet, terwijl een kwart 1 tot 3 jaar mantelzorg verleent. De grootste groep besteedt maximaal drie dagen per week aan mantelzorg. Niettemin is een redelijk substantieel deel, bijna 25%, hier dagelijks mee bezig. De meeste mantelzorgers verlenen hulp aan familie. In de meeste gevallen gaat het dan om één van de ouders (50 procent), een partner (20 procent) of een ander familielid, zoals een kind. Een kwart van de mensen verleent mantelzorg buiten de familiebanden: burens, vrienden e.d. Het lokale onderzoek geeft verder aan dat 75% van de mantelzorgers de fenomenen Respijtzorg en het Steunpunt Mantelzorg niet kent.

Veel mantelzorgers passen soms niet goed op zichzelf. Het verlenen van intensieve mantelzorg kan leiden tot een zware fysieke en psychische belasting. De druk op de mantelzorger kan zo groot worden, dat hij of zij overbelast raakt en dat het hem of haar gaat belemmeren in het dagelijks functioneren. Mantelzorgers die zich zwaar- over overbelast voelen lopen een verhoogd risico om ziek te worden en uit te vallen.

Bron: SCP, bewerking SVWO/Arcon

De mate van belasting van een individuele mantelzorger wordt bepaald door diens draagkracht (of belastbaarheid) en werklast (dit mede in de context van andere werkzaamheden). Indien de draagkracht gering is en/of de werklast hoog, dan ligt overbelasting op de loer. In Deventer zijn naar schatting ca. 2.700 mantelzorgers ernstig belast. Door de vergrijzing neemt het aantal oudere mantelzorgers toe. Oudere mantelzorgers zijn minder belastbaar.

⁸Factsheet opgroeien met zorg: jonge mantelzorgers. Mezzo, april 2010.

⁹Bewonersonderzoek 2009, O+S, gemeente Deventer.

Ondanks deze cijfers moeten we de zorg voor elkaar niet teveel problematiseren. Dat we zorg dragen voor de ander is de norm. 80% van de mensen die deze taak vervult, redt zich prima. Zo'n 20% heeft ondersteuning nodig. Daarbij is het goed te beseffen dat iedereen mantelzorger kan worden. Meestal is dat tijdelijk. De 'groep' mantelzorgers wisselt steeds.

Hoeveel vrijwilligers er in de informele zorg actief zijn (niet zijnde mantelzorgers) is niet exact bekend. Het is een van de grootste sectoren binnen het vrijwilligerswerk in Deventer. Er zijn duizenden vrijwilligers actief bij grote zorginstellingen zoals Dimence, het Ziekenhuis, Solis, Carinova-Leiboom etc. Verder zijn er duizenden zorgvrijwilligers actief via kleinere vrijwilligersorganisaties zoals de diaconie, Mr. Geertshuis, Zonnebloem, Rode Kruis etc.

1.2. Rol van partijen

Gemeente

De gemeente Deventer is de regisseur van het lokale WMO-beleid, waaronder het mantelzorgbeleid. De uitvoering van het mantelzorgbeleid wordt grotendeels uitbesteed aan Carinova Mantelzorg Ondersteuning. De gemeente vervult hierin de rol van opdrachtgever. Deels voert de gemeente het beleid zelf uit. Dit loopt onder andere via de Wmo-uitvoering. Mogelijkheden zijn: informatievoorziening aan het loket, aandacht geven aan de situatie van de mantelzorger, inzet huishoudelijke hulp om mantelzorger te ontlasten, het al dan niet verstrekken van een parkeerpas voor mantelzorgers e.d. Verder kan de gemeente ook op andere beleidsterreinen een rol spelen in mantelzorgbeleid. Bijvoorbeeld in de regelgeving van de Wet Werk en Bijstand wordt bepaald of mantelzorgers een sollicitatieplicht hebben of niet. Op het gebied van ruimtelijke ordening kan beleid ontwikkeld worden voor het realiseren van mantelzorgwoningen, of inwoning voor mantelzorgers, op het platteland en in de stad. Ook op het gebied van woningtoewijzingbeleid kan de gemeente, in overleg met wooncorporaties mantelzorg stimuleren.

Carinova Mantelzorg Ondersteuning

Carinova Mantelzorg Ondersteuning (CMO) is de spil in praktisch alle basisfuncties mantelzorg. Het CMO biedt individuele en groepsgewijze mantelzorgondersteuning aan mantelzorgers van dementerenden, chronisch zieken, kinderen met een beperking, allochtone en jonge mantelzorgers. Het CMO omvat drie onderdelen:

1. Het Steunpunt Mantelzorg: Het Steunpunt is de centrale plek voor informatie, advies en begeleiding en de toegangspoort voor mantelzorgers tot diverse voorzieningen, zoals respijtzorg (als ze op eigen kracht de weg niet weten te vinden). Daarnaast organiseert het Steunpunt groeps- en themabijeenkomsten voor mantelzorgers waar zij hun verhaal kwijt kunnen en onderlinge steun vinden. Deels hebben deze bijeenkomsten een cursusachtig karakter. Zo wordt bijvoorbeeld informatie gegeven over ziektebeelden en het verloop van ziekten en worden onderwerpen als conflicthantering en grenzen stellen behandeld. Binnen het Steunpunt werken 5 post-HBO gediplomeerde - en deels op doelgroep gespecialiseerde - mantelzorgconsulenten: chronisch zieken, ouders van kinderen met een beperking, jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers. Op beperkte schaal biedt het Steunpunt ook professionele praktische hulp in de vorm van sociaal juridische ondersteuning.
2. De Vrijwillige Thuiszorg/ Buddyzorg (VT): De VT zet vrijwilligers in die tijdelijk (en ook herhaaldelijk) het werk van de mantelzorgers over kunnen nemen, om hen te ontlasten. Voor vrijwilligers die via de VT actief zijn is er een aanbod van trainingen en cursussen. Op beperkte schaal biedt het de VT ook professionele praktische hulp in de vorm van sociaal juridische ondersteuning.
3. De Vrijwillige Hulpdienst (VHD): Via de VHD worden vrijwilligers ingezet die lichtere, praktische hulp bieden bij bijvoorbeeld het boodschappen doen, klussen in huis, de administratie, vervoer naar specialist of huisarts, gezelschap houden.

Respijtzorg is via het CMO verkrijgbaar in de vorm van:

- a. Het toeleiden van mantelzorgers naar professionele (geïndiceerde) respijtzorgvoorzieningen, zoals logeershuis, dagbesteding, dagopvang, aangepaste vakanties.
- b. De inzet van vrijwilligers via de Vrijwillige Thuiszorg die taken van mantelzorgers overnemen.
- c. Nieuw bij het Steunpunt is de organisatie van respijtdagen, d.w.z. een dagdeel, een dag of een weekend er tussen uit om vrij af te nemen en zo de accu weer op te laden.

Het CMO heeft een regionale functie. Meerdere gemeenten financieren het CMO gezamenlijk, waardoor een hogere kwaliteit, deskundigheid en betere doelgroepspecialisatie mogelijk is dan wanneer gemeenten dit afzonderlijk zouden regelen binnen hun eigen gemeente.

Vrijwilligersorganisaties

De stichting Alzheimer Nederland (werkgroep Deventer) organiseert i.s.m. het Steunpunt Mantelzorg het Alzheimercafé, waar veel mantelzorgers van dementerenden op af komen. Er is ook een Palliatief Café (van Palliatief Netwerk Salland i.s.m. het kenniscentrum Oncologie en het Steunpunt Mantelzorg) en een NAH-café voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel (samenwerking zorgorganisaties en patiëntenvereniging). Verder zijn er vele vrijwilligersorganisaties (kerken, Zonnebloem, Rode kruis, st. Present etc.) die persoonlijke aandacht aan mantelzorgers kunnen geven of klussen in en om het huis kunnen verrichten voor mensen die wat hulp kunnen gebruiken.

Zorgkantoor & Centraal indicatie orgaan voor de zorg (CIZ)

Het zorgkantoor voert de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ) uit. Hier gaat het om professionele, betaalde zorg die ook ingezet kan worden als respijtzorg, zoals dagopvang en tijdelijk verblijf/ logeeropvang. Per afgelopen 1 januari is de inzet van deze zorg als respijtzorg om de mantelzorger te ontlasten nog nadrukkelijker opgenomen in de AWBZ. De regels zijn wel streng: er moet permanent toezicht nodig zijn en de overbelasting moet zijn aangetoond (bijvoorbeeld door de huisarts). Het CIZ is verantwoordelijk voor de indicaties voor toegang tot de AWBZ-zorg.

Zorgverzekeraar

Veel zorgverzekeraars bieden tegenwoordig mantelzorgpolissen aan als aanvullende verzekering. Vanuit deze polis kunnen allerlei vormen van respijtzorg gefinancierd worden.

Professionele zorgorganisaties

Er zijn vele professionele zorgaanbieders actief in Deventer. Zij bieden onder andere huishoudelijke verzorging, dagopvang, logeeropvang e.d. vanuit AWBZ en WMO-middelen. Ook binden zij veel vrijwilligers aan zich, die actief zijn in verpleeg- en verzorgingshuizen, palliatieve zorg etc.. Vaak hebben ze een goed ontwikkeld vrijwilligersbeleid, doen ze hun eigen werving en hebben ze een eigen aanbod van deskundigheidsbevordering.

De Sociale Verzekeringsbank (SVB)

De SVB voert het Mantelzorgcompliment uit. Het mantelzorgcompliment is een waarderinginstrument van de landelijke overheid voor het werk dat mantelzorgers verrichten. Mantelzorgers die langdurig en intensief een familielid, partner, vriend of kennis verzorgen kunnen € 250,- per jaar krijgen.

Welzijnswerk

Het welzijnswerk richt zich steeds meer op het versterken van de informele zorg. Het heeft een sleutelrol in het opvangen van hulpvragen in het informele circuit, buiten de indicatiestellingen om. Ook krijgt het welzijnswerk een steeds belangrijkere rol in de ontwikkeling van zorgketens en het versterken van eigen netwerken rond cliënten.

1.3. Lokale analyse mantelzorg

Hieronder eerst een analyse van de lokale situatie in de mantelzorg. De analyse is input voor het bepalen van de speerpunten voor nieuw beleid. Voor de lokale analyse volgen we de 8 basisfuncties voor mantelzorg, welke recent door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, MEZZO en het ministerie van VWS zijn ontwikkeld. Het model van de basisfuncties is een geschikt instrument voor de lokale overheid om hun lokale ondersteuningstructuur effectief in te richten, aan te sturen en inspanningsverplichtingen te formuleren. De acht functies zijn:

1. Informatie: Waar moet ik met mijn vragen naar toe?
2. Advies en begeleiding: Wie denkt met mij mee?
3. Emotionele steun: Wie biedt mij een luisterend oor?
4. Educatie: Hoe kan ik leren om ...?
5. Praktische hulp: Wie kan mij helpen met ...?
6. Respijtzorg: Hoe neem ik tijd voor mezelf?
7. Financiële tegemoetkoming: Welke financiële tegemoetkomingen zijn er?
8. Materiële hulp: Welke voorzieningen zijn beschikbaar?

Informatie

Het CMO is de centrale plek voor informatievoorziening aan mantelzorgers. Het CMO heeft ongeveer 5.000 mantelzorgers in haar klantenbestand. Van deze 5.000 ontvangen 2.200 mantelzorgers individuele of groepsbegeleiding van het Steunpunt. Deze laatste groep kan worden aangemerkt als 'ernstig belast'. Als men deze registratiegegevens afzet tegen de schatting uit SCP-cijfers dat er zo'n 2.700 ernstig belaste mantelzorgers in Deventer zouden moeten zijn, dan lijkt het alsof verreweg het grootste deel van deze groep de weg naar het Steunpunt weet te vinden. Zo'n 2.800 mantelzorgers zijn in beeld bij het Steunpunt maar ontvangen geen intensieve begeleiding. Het gaat dan meer kortdurende, eenmalige contacten.

Deze cijfers betekenen ook dat ca. 10.000 mantelzorgers niet in beeld zijn bij het steunpunt. Onduidelijk is in welke mate zij ernstig belast zijn. Uit lokaal onderzoek blijkt dat ca. 75 % van de mantelzorgers aan het Steunpunt mantelzorg niet te kennen en dat zij onbekend zijn met het fenomeen respijtzorg. Dit wil echter niet zeggen dat intensieve ondersteuning of respijtzorg ook echt nodig hebben.

Aan het Wmo-loket behoeft de kennis over mantelzorg en de informatievoorziening nog extra aandacht. De signaleringsfunctie en doorverwijsfunctie aan het loket kan verder versterkt worden door bij Wmo-aanvragen meer aandacht besteden aan de positie van de mantelzorg, in het bijzonder aan de mate van belasting. Ook de signaleringsfunctie van andere zorgprofessionals zoals medewerkers van de thuiszorg de huisarts en het ziekenhuis kan sterker ontwikkeld worden. Hoewel er een directe mogelijkheid is om mensen door te verwijzen naar het Steunpunt via de zogenaamde 'verwijzerslijn' van het CMO, is de aandacht voor (overbelaste) mantelzorgers in de dagelijkse praktijk van veel zorgprofessionals over het algemeen nog zeer beperkt. De ontwikkelingen gaan wel de goede kant op. Huisartsen hebben er steeds meer aandacht voor evenals bij het Deventer Ziekenhuis. De afdeling geriatrie heeft een zeer goed contact met het Steunpunt. Zij hebben onderling afspraken gemaakt over doorverwijzingen. Deze werkwijze verdient navolging op andere terreinen.

Een bijzondere positie hebben de jonge mantelzorgers tot 24 jaar. Er is meer aandacht nodig voor hun situatie en gevolgen die dat kan hebben in het opgroeien. Beter signaleren is mogelijk via huisartsen, ziekenhuizen, jeugdgezondheidszorg, CJG, het onderwijs en GGZ-preventie.

In het najaar van 2010 is een mantelzorgcampagne uitgevoerd. Deze heeft tot doel mantelzorgers in beeld te brengen, van informatie te voorzien en beter bekend te maken met het aanbod van

diensten. Aandachtspunt is het versterken van de signaleringsfuncties bij van diverse organisaties (vrijwillig en professioneel).

Advies en begeleiding

De functie advies en begeleiding is bij het Steunpunt in principe voor iedereen toegankelijk die daarom vraagt. Er zijn geen wachtlijsten. Ook de gemeente (met name de back-office van de Wmo) zou een adviserende rol kunnen hebben. Dit is nog zwak ontwikkeld. Op de bijeenkomst van 13 januari is naar voren gekomen dat er voor bepaalde doelgroepen nog te weinig aandacht is en/of dat het ondersteuningsaanbod hen onvoldoende bereikt. Met name zijn genoemd: werkende mantelzorger, jonge mantelzorgers, mantelzorgers van GGZ-patienten, palliatieve mantelzorgers en allochtone mantelzorgers. Voor jonge en allochtone mantelzorgers geldt dat een gespecialiseerde consulent bij het Steunpunt voor hen beschikbaar is, maar dat de vraag naar ondersteuning hun beschikbaarheid ruimschoots overstijgt. Doelgroepbeleid voor mantelzorgers is van belang omdat elke doelgroep te maken heeft met eigensoortige problemen. Er is momenteel te weinig aandacht bij het Steunpunt voor mantelzorgers in de GGZ en palliatieve zorg en voor werkende mantelzorgers.

Emotionele steun

Emotionele steun (buiten die van de eigen familie) is op verschillende plekken beschikbaar; bij het Steunpunt mantelzorg, het Alzheimercafé, het NAH-café, het palliatief café 'Doodgewoon' en diverse vrijwilligersorganisaties. De verschillende cafés komen voort uit lokale samenwerkingsverbanden. Belangrijk aandachtspunt is de samenwerking tussen de diverse organisaties om aanbod van diensten, inzet van vrijwilligers, maatjes etc. te koppelen aan mantelzorgers. Ook zijn verbetering mogelijk in de sfeer van deskundigheidbevordering van vrijwilligers die hierin actief zijn. De themabijeenkomsten van het Steunpunt en de drie cafés worden goed bezocht. Vanuit het veld komen signalen dat er nog behoefte is aan een laagdrempelig, algemeen en vrijblijvend 'inloopcafé' voor mantelzorgers.

Educatie

De trainingen, cursussen en groeps- en themabijeenkomsten van het Steunpunt Mantelzorg voor mantelzorgers zijn erg populair en worden goed bezocht. Gelet op de vraag is het aanbod momenteel aan de krappe kant. Het educatieaanbod van de Vrijwillige Thuiszorg is uitsluitend beschikbaar voor vrijwilligers die via deze dienst actief zijn. Daarnaast beschikken veel grote zorgorganisaties en enkele kleine vrijwilligersorganisaties over een eigen aanbod van deskundigheidsbevordering. Op dit terrein is veel meer samenwerking gewenst en haalbaar.

Praktische hulp

Op dit terrein zijn er drie belangrijke aandachtspunten:

1. De vraag naar vrijwilligers in de informele zorg is groot en groeiende. Er is een wachtlijst voor de Vrijwillige Thuiszorg. Er zijn geen wachtlijsten voor de vrijwillige hulpdienst (korte klussen). Derhalve is aandacht nodig voor de werving van nieuwe vrijwilligers en een efficiënte inzet van beschikbare vrijwilligers.
2. Er is een groeiende discrepantie tussen de vraag naar vrijwilligers en de vrijwillige thuiszorg en het aanbod. Hulpvragers hebben behoefte aan continuïteit en weinig wisselende contacten, terwijl vrijwilligers zich steeds minder langdurig willen vastleggen.
3. Op incidentele basis vinden onderlinge verwijzingen plaats tussen het Steunpunt en andere (vrijwilligers)organisaties die praktische hulp kunnen bieden. Een structurele, vast samenwerkingsverband met vaste afspraken ontbreekt echter. Ook is er voor potentiële hulpvragers geen helder overzicht van het totale aanbod aan informele hulp in de gemeente.

Respijtzorg

Respijtzorg is vervangende zorg voor de mantelzorger. De zorg wordt tijdelijk overgenomen, zodat mantelzorger er even tussenuit kan en de accu weer op kan laden. Het doel is preventie van overbelasting. Respijtzorg is onder te verdelen in geïndiceerde en niet-geïndiceerde respijtzorg.

Mensen weet vaak niet of ze recht hebben op geïndiceerde respijtzorg. Bovendien is de aanvraag en verantwoording van geïndiceerde respijtzorg erg ingewikkeld en bureaucratisch. De mantelzorgconsulenten van het Steunpunt helpen aanvragers bij deze procedures. Twee van hen zijn hierin gespecialiseerd.

Niet-geïndiceerde respijtzorg is onder andere beschikbaar in de vorm van Vrijwillige Thuiszorg en het inschrijven op respijtdagen. Het Steunpunt Mantelzorg organiseert vier respijtdagen per jaar en twee respijtweekenden (waarvan één met zieke partner en één zonder). De Vrijwillige Thuiszorg constateert een tekort aan vrijwilligers die zich langdurig willen inzetten. Verder zijn er in de niet-geïndiceerde respijtzorg talloze organisaties actief die diverse vormen van sociale hulp organiseren. Deels ontlasten deze initiatieven direct de mantelzorger, deels betreft dit algemene vormen van onderlinge hulpvaardigheid. De kracht van deze 'hulpdiensten' ligt in het laagdrempelige karakter ervan en de organisatie dicht bij de mensen in de buurt. De samenhang tussen alle activiteiten ontbreekt echter grotendeels.

Een overzicht van het aanbod van respijtzorg in Overijssel is beschikbaar op www.respijt.nl. Onduidelijk is in hoeverre het huidige aanbod van respijtvorzieningen aansluit bij de vraag van mantelzorgers.

Financiële tegemoetkomingen

Het mantelzorgcompliment is beschikbaar voor mantelzorgers, dit wordt uitgevoerd door de Sociale Verzekeringsbank. De bekendheid van de regeling laat te wensen over en de criteria zijn streng. De mantelzorgconsulenten van het Steunpunt Mantelzorg geven informatie over en ondersteunen bij het aanvragen van het compliment. Het Wmo-loket van de gemeente heeft geen actieve rol in het vergroten van de bekendheid van het mantelzorgcompliment.

Materiële hulp

Voor zorgvragers is via de Wmo veel materiële hulp beschikbaar. Voor mantelzorgers is dit wat minder ontwikkeld. De regels omtrent het realiseren van mantelzorgwoning (inwoning) op het platteland wordt versoepeld. Onder voorwaarden kan een bijgebouw of de deel van een boerderij voor deze functie geschikt gemaakt worden. Dit wordt meegenomen in de ontwikkeling van het nieuwe bestemmingsplan voor het Buitengebied. Andere mogelijkheden zouden kunnen zijn:

- het invoeren van een parkeerpas voor mantelzorgers,
- ruimere mogelijkheden voor vergoeding van kosten voor woningaanpassingen en hulpmiddelen
- verlagen van leges voor de vergunningen voor woningaanpassingen e.d.,
- het verlenen van mantelzorgcheques waarmee mantelzorgers zelf extra huishoudelijke hulp kunnen inschakelen, regelzaken uit handen kunnen geven of kunnen deelnemen aan een onspannende activiteit.
- verruiming van tegemoetkomingen uit de bijzondere bijstand

In welke mate hier in onder mantelzorgers in Deventer behoefte aan is, is op dit moment niet bekend.

Bijlage IV: Verslag bijeenkomst 13 januari 2011

Datum donderdag 13 januari 2011
Locatie Latijnse School, Grote Kerkhof 6, Deventer

---

nr   onderwerp**1.   Opening/welkom**

Leo Verkaik opent de bijeenkomst om 13.00 uur en heet iedereen van harte welkom. Wij gaan het vanmiddag hebben over Eigen Kracht van Vrijwilligers en Mantelzorgers. De gemeente wil aan de deelnemers een bijdrage vragen aan nieuw te ontwikkelen beleid. Gemeente Deventer kiest de route om met het maatschappelijk middenveld in discussie te gaan over visie en kennis. Het resultaat van vandaag is de input voor later en zal gebruikt worden bij het ontwikkelen van het nieuwe beleid. De opkomst van vanmiddag is heel gemêleerd.

---

2.   Welkomstwoord wethouder Margriet de Jager

Margriet de Jager is door omstandigheden verlaat. Margriet vertelt de deelnemers dat het de bedoeling is dat de gemeente in 2011 heel goed gaat nadenken over wat het kapitaal is van vrijwillige inzet. Het motto van de gemeente is: iedereen doet mee en is actief, betaald en onbetaald. Er worden hiervoor verschillende methodieken gebruikt bijvoorbeeld via Cambio, Raster en de VCD. Een voorbeeld is; aanbellen bij mensen en vragen wat ze willen doen. Er is een boekje verschenen met de titel Brave Burgers Gezocht. Er mag geen sprake zijn van verplichting, daar houdt de gemeente Deventer niet van en dat is in Deventer niet nodig. Steekwoorden zijn; wil je het, wat kan je dan en zoek je eigen talenten op! Het college wil die resultaten vasthouden en borgen en voor de toekomst de kracht van de Civil Society veel meer benutten. Hoe is nog de vraag. Brave burgers willen eigenlijk heel veel doen. Er zijn verschillende projecten zoals Sterrenvinder en PAK. Er zijn een aantal zaken van zorg waar anders naar gekeken kan worden. Bij bijeenkomsten voor nieuwe bewoners wordt hier ook aandacht voor gevraagd. Vrijwilligheid is een eerste vereiste. Mantelzorg overkomt je; probeer het positief te bekijken. Werkgevers moeten zich ervan bewust zijn dat met de vergrijzing medewerkers moeten kunnen zorgen voor anderen. Werkgevers moeten dat voor hun werknemers meer mogelijk maken .

---

3.   Presentatie Trends & Ontwikkelingen mantelzorg en vrijwilligerswerk

Peter van Dalen (verantwoordelijk voor het beleidsproces) presenteert de trends & ontwikkelingen op het gebied van mantelzorg en vrijwilligerswerk.

De presentatie met toelichting wordt digitaal meegestuurd met het verslag.

Vragen/opmerkingen naar aanleiding van de presentaties:

Er zijn veel methodes voor Eigen Kracht, er zijn talloze methodes.

De maatschappelijke trend is ook langer doorwerken tot 67 jaar en ook dat heeft effecten op vrijwilligerswerk en mantelzorg. In de toekomst zullen er factoren zijn die negatieve invloeden hebben en factoren die positieve invloeden hebben.

Wat houdt de term paradigmawisseling in? Dit betekent een andere manier van denken.

Er is een verandering gaande in de opvatting over de rol van de overheid.

---

nr	onderwerp
	Mensen die uitvallen door het arbeidsproces en mensen die langdurig werkloos zijn zijn ook potentiële vrijwilligers.
4.	Workshops
	In drie verschillende ruimtes worden de onderstaande workshops gegeven: Workshop 1 Mantelzorg in de Galeriezaal, voorzitter Leo Verkaik Workshop 2 Ondersteuningsstructuur Vrijwilligerswerk in het Souterrain, voorzitter Peter v Dalen Workshop 3 Vrijwilligers in de zorg in kamer 1, voorzitter Dirk-Albert Prins
	De verschillende deelnemers hebben de workshop van hun keuze gevolgd en de input die tijdens de workshops gegeven wordt is op flap-overs genoteerd. De drie voorzitters van de workshops werken de input uit en de resultaten worden meegenomen in de uitwerking van het nieuwe beleid.
	De resultaten van de workshops worden meegestuurd met het verslag.
5.	Plenaire terugkoppeling en discussie over het resultaat van de workshops met een panel
	De panelleden zijn: * Margriet de Jager, wethouder Samenlevingsopbouw * Maaïke Moulijn, adviseur Arcon * Rob de Jong, directeur Vrijwilligerscentrale Deventer * Trudy Spijkerman, coördinator Steunpunt Mantelzorg Carinova
	Ideeën met betrekking tot de toekomst naar aanleiding van de workshops: Workshop 1 Mantelzorg: er gaat heel veel goed, maar ook veel niet goed. Speerpunten; aandacht zorg en arbeid, doelgroepenbenadering voor verschillende vormen van zorg. Positief beeld van mantelzorgers; eigen kracht, er wordt vanuit de zaal gevraagd of de gemeente niet wat meer positieve beelden kan laten zien van mantelzorgers. Als voorbeeld wordt genoemd om jaarlijks eventueel een award voor mantelzorgers uit te reiken. Ideeën vanuit de zaal: een onafhankelijk steunpunt oprichten, meer aandacht voor zorgvrijwilligers ook om leuke dingen te doen. Noaberschap in de stad, kwaliteit WMO-loket meer aandacht geven, informatiefolder uitbreiden en wijd verspreiden. Inloopcafé voor mantelzorgers op vrijblijvende basis. Reacties panel; Margriet de Jager geeft als voorbeeld dat de Deventer sportploeg een ontmoetingsplek heeft en dat er gekeken zou kunnen worden of organisaties ontmoetingsplekken kunnen aanbieden en een bijdrage willen leveren. Een prijs voor de mantelzorg zal heel goed scoren, maar er kan ook gekeken worden naar een andere vorm van mantelzorgers in het zonnetje zetten. De gemeente gaat niet zoveel regelen, maar laat organisaties zoals Carinova dat doen. Trudy Spijkerman; er zijn heel veel positieve reacties voor Carinova en deze worden toegelicht door Maaïke Moulijn. Reacties zaal; er zou een breder steunpunt moeten komen (verbreding via GGZ en terminale zorg), dit was ook nog een uitkomst van de workshop. Respijtzorg mantelzorg: hier moet behoorlijk aandacht voor zijn en goede vormen zijn van belang, blijven ontwikkelen. Carinova kan goed functioneren, omdat veel consulenten zelf mantelzorgers zijn. Reactie panel; Rob de Jong; werven van vrijwilligers voor mantelzorg, methodiek werven via werkgevers (contract Solis en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Er worden door de VCD verschillende pakketten ontwikkeld. Er worden ambassadeurs vanuit het bedrijfsleven geworven die binnen hun bedrijf vrijwilligers voor respijtzorg gaan werven. Ook is het de insteek dat het bedrijfsleven vrijwilligerswerk opneemt in hun CAO.

nr **onderwerp**

Er mag geen sprake zijn van dwang want dan is de effectiviteit heel klein. Meer informeren maar niet dwingen.

Het is ook van belang dat de vakbonden hiervoor benaderd worden.

Reacties zaal; wat gaat er gebeuren met de inbreng van vandaag? Hoe gaat de gemeente om met de wensen.

Reactie panel;

Margriet de Jager zegt dat de gemeente geen ijzer met handen kan breken, maar dat het goed is dat er nu aandacht aan gegeven wordt en er wordt nieuw beleid voor de toekomst ontwikkeld. De rol van de gemeente is om te faciliteren en alle tips worden meegenomen.

De notitie van vandaag wordt vastgesteld beleid en de notitie komt in maart aan de orde in de raad en als het nodig is kijken we of er budget voor moet worden uitgetrokken.

Workshop 2 Ondersteuningsstructuur vrijwilligerswerk: bij deze workshop ging het heel veel over het persoonlijk aandacht geven aan vrijwilligers; ga naar mensen toe, vraag wat mensen willen vanuit de persoonlijke interesse en zoek daar klussen bij. Creëer buurtnetwerken en probeer van daaruit te stimuleren. Vanuit dat perspectief is er een pleidooi om meer samen te werken tussen organisaties; muren slechten. Deskundigheidsbevordering en professionaliteit zijn belangrijk als randvoorwaarde, als voorbeeld wordt buurtbemiddeling genoemd. Probeer het bedrijfsleven er meer bij te betrekken en ook bij organisaties waar veel vrijwilligers werken het vrijwilligersbeleid te professionaliseren.

Maak gebruik van het sociale kapitaal in de maatschappij.

Reacties panel:

Rob de Jong; vanuit talenten van mensen iets ontwikkelen, voorbeelden noemen waaruit blijkt dat samenwerking in buurten goed werkt, samenwerken in de buurt, onbepert actief. 2011 is het Europees jaar van de vrijwilliger en de vrijwilliger moet meer in de schijnwerpers staan. Waardering is heel belangrijk. Kenmerkend is dat vrijwilligers vaak te weinig gewaardeerd worden.

Trudy Spijkerman; de hele praktische vraag van mantelzorgers groeit scheef met de huidige wensen van vrijwilligers. Vrijwilligers willen tegenwoordig vooral korte klussen doen, maar mantelzorgers en zorgvragers hebben vooral behoefte aan continuïteit in de inzet van (respijt)vrijwilligers. De praktische, indringende vragen van mantelzorgers matched moeilijk met het huidige aanbod.

Reacties zaal; wat is de rol van professionals mbt vrijwilligerswerk? Geef een cursus of training aan vrijwilligers die moeite hebben met belastbaarheid. Zorg voor afstemming tussen organisaties, zodat organisaties elkaar versterken.

Veel vrijwilligers hebben veel competenties, soms meer als professionals en dat is ook een aandachtspunt. Het zou een knelpunt kunnen zijn.

Reacties panel;

Margriet de Jager; waarom hebben we met elkaar de kosten van de zorg zo op laten lopen?

Zorg die iemand nodig heeft moet betaalbaar blijven, maar hoe kunnen alle zaken erom heen die verworpen zijn tot een recht betaalbaar blijven? We moeten met elkaar anders gaan denken over zorg. Hoe kunnen we anders gaan denken als samenleving? De waardering is erg belangrijk en de professionals zijn sociale professionals en daar moet de komende tien jaar aandacht aan gegeven worden. Wat kan/moet de professional doen en wat kan de vrijwilliger doen.

Er zijn wijken waar dit niet geactiveerd wordt en dat is jammer. Wijken waar hier aandacht aan besteedt wordt bloeien vaak op, mensen zijn betrokken bij hun buurt, er blijft nu veel kwaliteit onontdekt.

Het is belangrijk dat er binnen de wijken kleine entiteiten gecreëerd worden die van belang zijn voor die wijk.

Rob de Jong; op straatniveau kan veel bereikt worden.

nr onderwerp**Workshop 3 Vrijwilligers in de zorg: welke successen heb je te melden?**

Successen die genoemd worden zijn: buddyzorg, maatjes, aansluiten bij buurten, huisvrienden, werving van vrijwilligers, ook jongeren.

Welke wensen zijn er? Er kan nog veel meer uit maatschappelijke stages gehaald worden.

Het is de wens om te komen tot ontschotting; maatjes, onbeperkt actief.

Investeer in je organisatie en in de coördinatie daarvan als het zo belangrijk is.

Speerpunten; vent het uit als vrijwilligerswerk zo belangrijk is. De gemeente geef hier aandacht aan op alle niveau's. De VCD kan hier meer in gaan betekenen, zoals wervingsstrategieën bedenken, netwerk maken (vrijwilligersacademie; het bestaande aanbod en de vraag matchen).

Vrijwilligerskrant kan meer onder de aandacht gebracht worden. Deskundigheidsbevordering van vrijwilligers ter harte nemen, behoefte aan deskundige vrijwilligers, ontschotten, benutten van bestaande netwerken in de buurten en in de samenleving.

Reacties panel:

Rob de Jong; Rob noemt voorbeelden van de VCD op het terrein van zichtbaarheid.

De VCD organiseert jaarlijks veel workshops waar veel mensen op af komen (samenwerking met Deventer sportbedrijf en Kunstcircuit). De vrijwilligerskrant is interessant. De VCD wil een vrijwilligersbrochure uitbrengen in het kader van het Europees jaar van de vrijwilliger 2011. EVC-trajecten (EVC=erkenning van verworven competenties) en competenties bevorderen.

Pré-pensioeneringsprojecten worden mogelijk gekoppeld aan EVC-trajecten. De competenties moeten erkend worden en dat kan aan de onderkant en aan de bovenkant. De VCD gaat onderzoeken of het tussen verenigingen mogelijk is om een vrijwilligerspool op te zetten en hiermee vrijwilligerswerk aantrekkelijk te maken. Waardering krijgen voor het werk dat je doet is belangrijk ipv een geldelijke beloning.

Een EVC kan voor een vrijwilliger een opstap zijn naar een betaalde baan.

Trudy Spijkerman; het is belangrijk om te kijken naar wat je gezamenlijk kan doen. Buiten bestaande kaders kijken zoals selectief naar een sportvereniging gaan om te vragen wat zij binnen hun vrijwilligersbestand aan mogelijkheden hebben om iemand met een specifieke beperking te begeleiden met sporten. De samenwerking wordt heel positief ervaren tussen organisaties onderling.

Belangrijk is om voor ogen te houden wat de klant wil en hoe we dat kunnen bundelen.

Reacties zaal;

De VCD is toch de aangewezen instantie om een vrijwilligersacademie op te zetten? Rob de Jong zegt dat de VCD niet in kaart heeft welke vrijwilliger waar vrijwilligerswerk doet.

Via training kan er veel bereikt worden.

Competenties; in organisaties is soms veel angst voor de competenties van een vrijwilliger en dat zegt iets over de organisatie.

Het is belangrijk om mensen geen verplicht vrijwilligerswerk te laten doen!

Reactie panel;

Margriet de Jager; de gemeente Deventer heeft geen behoefte aan verplicht vrijwilligerswerk en heeft daar geen wet voor nodig. Als er een wet komt dan moeten wij wel laten zien hoe wij daar mee om gaan met lokale voorbeelden. Daar staat Margriet de Jager voor en vanuit het college zullen voorstellen komen. Sociaal kapitaal moet niet vernietigd worden! De bijdrage zal zijn dat er een buffer wordt gemaakt en Margriet de Jager doet de oproep aan de deelnemers om de gemeente hierbij te helpen.

Sluiting

Leo Verkaik sluit de bijeenkomst rond 16.30 uur en dankt iedereen voor zijn/haar aanwezigheid en inbreng.